

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Кафедра педагогіки вищої школи**

**Методичні вказівки до вивчення
навчальної дисципліни
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІ
ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ**
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи»
спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки
денної та заочної форми навчання

Дніпро – Слов'янськ – 2024

УДК 378.016:378(072)

М 54

Рецензенти:

Панасенко Е.А. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парктичної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Сипченко О. М. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

М 54 Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської освіти» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні педагогічні науки денні та заочної форми навчання: 3-тє вид. перероб. та доповн. / Уклад.: Я.В. Топольник, С.Д. Фатальчук, Н.С. Гарань. Дніпро – Слов'янськ, 2024. 85 с.

Методичні вказівки укладено відповідно до освітньої програми «Педагогіка вищої школи» та навчального плану підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки. Висвітлено основний зміст лекційного матеріалу з дисципліни, окреслені питання і завдання щодо підготовки і виконання самостійної роботи здобувачами. Додатки містять вимоги до оформлення творчої роботи, зразки оформлення списку використаних джерел, титульної сторінки.

Друкується за рішенням Вченої ради

Державного вищого навчального закладу

«Донбаський державний педагогічний університет»

(протокол № 1 від 3 вересня 2024 р.)

© ДДПУ, 2024

ЗМІСТ

1. Силабус
2. Робоча програма навчальної дисципліни.
3. Навчально-методичні матеріали для лекцій із навчальної дисципліни: опорний конспект лекцій, підручник, навчальний посібник тощо.
4. Інструктивно-методичні матеріали до практичних (лабораторних) занять із навчальної дисципліни.
5. Дидактичне забезпечення самостійної роботи
6. Контрольні питання з дисципліни
7. Додатки

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

**Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра педагогіки вищої школи**

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ**

підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
(шифр і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою

Педагогіка вищої школи

(назва програми)

мова навчання

українська

Дніпро-Слов'янськ – 2024 р.

Розробники:

Топольник Я.В. – доктор педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Фатальчук С.Д. – доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Рецензенти:

Панасенко Е.А. – доктор педагогічних наук, професорка, професорка кафедри практичної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Сипченко О. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Силабус розглянуто і схвалено на засіданні кафедри педагогіки вищої школи

Протокол № 11 від «6» червня 2024 р.

Завідувач кафедри _____ _____ Топольник Я.В. _____

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«27» червня 2024 р.
протокол № 8

**ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ**

Кількість кредитів	4
Рік підготовки, семестр	1 1
Компонент освітньої програми	обов'язковий
Викладач	Топольник Я.В. – професорка кафедри педагогіки вищої школи Фатальчук С.Д. – доцент кафедри педагогіки вищої школи
Контактна інформація	s-fatalchuk@ukr.net
Консультації	кожний четвер місяця, 13.00. – 14.00. або за попередньою домовленістю
Анотація навчальної дисципліни	<i>об'єкт вивчення</i> – університетська освіта як історико-культурний феномен. <i>предмет вивчення</i> – історія виникнення та становлення університетської освіти в різні історичні періоди, а також сучасні тенденції її розвитку.
Опис навчальної дисципліни	<i>Мета навчальної дисципліни:</i> є сформувати у здобувачів знання особливостей історичної еволюції університетської освіти в світі та Україні, її концептуальних основ та сучасних інтеграційних процесів. Завдання вивчення навчальної дисципліни «Світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської освіти»: – сформувати у здобувачів цілісну систему знань про соціально-економічні та суспільно-політичні передумови формування університетської освіти і в різні історичні періоди; – розкрити філософсько-педагогічні концепції розвитку вищої (університетської) освіти в їх історичній ретроспективі – забезпечити оволодіння кожним здобувачем знань основ зарубіжної і вітчизняної вищої школи, здійснювати пошукову діяльність, розвивати свій творчий потенціал; – сформувати у здобувачів навички самостійного й ефективного навчання у вищому навчальному закладі як основи професійної підготовки. <i>Програмні компетентності:</i> <i>Інтегральна компетентність (ІК):</i>

ІК. Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 14. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 16. Здатність проявляти толерантність та повагу до культурної різноманітності.

Спеціальні компетентності:

СК 1. Здатність проектувати і досліджувати освітні системи.

СК 4. Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті.

СК 7. Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.

СК 8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

Ключові слова: університет, заклад вищої освіти (вищий навчальний заклад), здобувач (студент), бакалавр, магістр, доктор, випускник, факультет, академічна доброчесність, компетентність, професійна компетентність, освітні кваліфікації, навчання впродовж життя, академічний ступінь, компетенція, автономія закладу, академічна свобода, Лісабонська стратегія, кредит ЄКТС, Болонський процес, Європейський простір вищої освіти, академічна свобода, міжнародні програми, Erasmus+, Темпус, Евріка, Лінгва, класичний університет, академія, колегія тощо.

Очікувані результати навчання:

Програмні компетентності:

ПРН 1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.

ПРН 6. Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проекти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.

ПРН 9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.

ПРН 11. Здійснювати консультативну діяльність у сфері освітніх, педагогічних наук.

Матеріали та ресурси:

1) *Рекомендована література:*

1. Вітвицька С. С. Педагогіка вищої школи: практикум. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 174 с.

2. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської освіти» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні педагогічні науки денні та заочної форми навчання: 3-тє вид. перероб. та доповн. / Уклад.: Я.В.Топольник, С. Д. Фатальчук, Н.С. Гарань. Слов'янськ-Дніпро, 2024. 86 с.

3. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ: БДПУ, 2020. 517 с. (не перевидавалася)

4. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / О.І. Федоренко, В.О. Тюріна, С.П. Гіренко, С.М. Бойко, М.О. Котелюх, П.Д. Червоний, О.В. Медведєва; за заг. ред. О.І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с. (не перевидавалася).

2) *Платформи та сервіси дистанційного навчання:*

Moodle Дистанційний курс «Світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської освіти»

<https://moodle.ddpu.edu.ua/course/view.php?id=1544>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Етичний кодекс ученого України URL:: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09> 2. (дата звернення: 18.06.2024).

2. Європейська Федерація Коучингу URL: <http://www.eurocoach.eu/ru/ecf-segodnya/> (дата звернення: 18.06.2024).

3. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 4. (дата звернення: 18.06.2024).

4. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (дата звернення: 18.06.2024).

5. Національний Темпус-офіс в Україні: веб-сайт. URL: <http://tempus.org.ua/uk/vyshhaosvita-ta-bolonskyi-proces.html> (дата

	звернення: 18.06.2024). <i>Необхідне обладнання:</i> Комп'ютер (ноутбук), мультимедійний проектор, фліпчарт, ватмани, маркери
Теми	Програма навчальної дисципліни містить такі теми: Тема 1. Особливості еволюції освітніх систем вищої зарубіжної школи. Тема 2. Витоки становлення університетської освіти в Україні. Тема 3. Сучасні принципи побудови та завдання вищої освіти в розвинених країнах. Тема 4. Організація і тенденції розвитку університетської освіти в Україні.
Методичні поради для викладачів «Як навчати?»	<i>Методи навчання:</i> словесний метод (дискусія, співбесіда, доповідь тощо); практичний метод (практичні заняття, самостійна робота); наочний метод (метод демонстрацій); інноваційні методи – використання мультимедійних презентацій у програмі Power Point), робота в Moodle.
Методичні поради для здобувачів «Як навчатися?»	Здобувачі опрацьовують теоретичний матеріал лекцій, виконують завдання до практичних занять, самостійної роботи. <u>Комунікаційна політика.</u> Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану пошту. Обов'язком здобувача є перевірка мінімум один раз на тиждень поштової скриньки та перегляд повідомлень відповідного дистанційного курсу на університетській платформі Moodle. Можлива комунікація телефоном чи іншими месенджерами за вимогою здобувача. <u>Політика відвідування занять.</u> Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим – в оффлайн або онлайн режимі. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту академічної групи. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем, деканатом. <i>Види роботи здобувачів:</i> (огляд фахової літератури, творча робота (ІНДЗ), виступ-презентація, підготовка доповіді.).

<p>Оцінювання</p>	<p><i>Види, методи та форми контролю.</i> Види: поточний контроль, підсумковий контроль, семестровий контроль (семестровий іспит). Методи: усне опитування, письмові роботи. Форми: індивідуальна та фронтальна перевірка. Організаційні процедури та порядок виявлення якості засвоєння навчального матеріалу, рівня відповідності отриманих знань, умінь і навичок здобутій кваліфікації в межах освітнього процесу здійснюється відповідно до Положення про контрольні заходи у „ДДПУ” (http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/003.pdf) <u>Політика щодо оцінювання.</u> Результати навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни визначаються у балах, що виставляються згідно з критеріями оцінювання, затвердженими в ДДПУ, а саме за 100-бальною шкалою та національною п'ятибальною шкалою для екзаменів «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», «неприйнятно». Навчальна дисципліна оцінюється максимальною оцінкою у 100 балів. <i>Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти</i></p>																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="403 1019 742 1243">За накопичувальною 100 – бальною шкалою</th> <th colspan="2" data-bbox="742 1019 1439 1108">За національною шкалою</th> </tr> <tr> <td data-bbox="403 1108 742 1243"></td> <th data-bbox="742 1108 1061 1243">для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт</th> <th data-bbox="1061 1108 1439 1243">для заліків</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="403 1243 742 1288">90 – 100 балів</td> <td data-bbox="742 1243 1061 1288">відмінно</td> <td data-bbox="1061 1243 1439 1288" rowspan="3">зараховано</td> </tr> <tr> <td data-bbox="403 1288 742 1332">89 – 75 балів</td> <td data-bbox="742 1288 1061 1332">добре</td> </tr> <tr> <td data-bbox="403 1332 742 1377">60 – 74 балів</td> <td data-bbox="742 1332 1061 1377">задовільно</td> </tr> <tr> <td data-bbox="403 1377 742 1422">26 – 59 балів</td> <td data-bbox="742 1377 1061 1422">незадовільно</td> <td data-bbox="1061 1377 1439 1422">не зараховано</td> </tr> <tr> <td data-bbox="403 1422 742 1467">0 – 25 балів</td> <td data-bbox="742 1422 1061 1467">неприйнятно</td> <td data-bbox="1061 1422 1439 1467"></td> </tr> </tbody> </table>	За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою			для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт	для заліків	90 – 100 балів	відмінно	зараховано	89 – 75 балів	добре	60 – 74 балів	задовільно	26 – 59 балів	незадовільно	не зараховано	0 – 25 балів	неприйнятно	
За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою																		
	для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт	для заліків																	
90 – 100 балів	відмінно	зараховано																	
89 – 75 балів	добре																		
60 – 74 балів	задовільно																		
26 – 59 балів	незадовільно	не зараховано																	
0 – 25 балів	неприйнятно																		
<p><i>Критерії оцінювання іспиту:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – оцінки «відмінно» (90-100 балів) заслуговує здобувач вищої освіти, який продемонстрував всебічні, систематичні й глибокі знання навчально-програмного матеріалу, уміння без похибок виконувати завдання, передбачені програмою, опанував основну й додаткову літературу, рекомендовану навчальною програмою, засвоїв значущі для майбутньої кваліфікації підвалини основних дисциплін, виявив творчі здібності в усвідомленні, засвоєнні й застосуванні навчально-програмного матеріалу; – оцінки «добре» (75-89 балів) заслуговує здобувач вищої освіти, який продемонстрував ретельне знання 																			

навчально-програмного матеріалу, успішно виконав передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, рекомендовану навчальною програмою, показав систему засвоєних знань з дисципліни та здатність до їх самостійного поповнення й оновлення під час подальшої навчальної роботи й професійної діяльності;

– оцінки **«задовільно» (60-74 бали)** заслуговує здобувач вищої освіти, який продемонстрував знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання та майбутньої роботи за спеціальністю, впорався з виконанням завдань, передбачених програмою, але припустився помилок у відповіді на екзамені та під час виконання екзаменаційних завдань, хоча має необхідні знання для їх усунення під керівництвом викладача;

– оцінка **«незадовільно» (26-59 балів)** виставляється здобувачу вищої освіти, який має прогалини в знаннях основного навчально-програмного матеріалу, припустився принципових помилок у виконанні передбачених програмою завдань, і не може продовжувати навчання без виконання додаткових завдань з відповідної дисципліни;

– оцінка **«неприйнятно» (0-25 балів)** виставляється здобувачу вищої освіти, який не надав для перевірки потрібну кількість правильно виконаних завдань, пропустив без поважних причин значну кількість занять (більше ніж 50%), і не може продовжувати навчання без проходження повторного курсу навчання.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти за лекції здійснюється за такими критеріями: присутність здобувача на лекції, складання її конспекту та активна участь у перебігу лекції.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих під час практичного заняття здійснюється за такими критеріями:

– під час опитувань – за повну й ґрунтовну відповідь на сформульоване запитання з теми заняття;

– під час тестування – за правильні відповіді на запитання тесту з теми заняття;

– у процесі виконання ситуаційних вправ і завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) виконання завдання; за знання теоретичних основ проблеми, порушеної в завданні; за володіння формулами й математичними методами, необхідними для виконання завдання; за отриманий правильний результат.

Оцінювання рефератів, доповідей, есе, презентацій тощо за визначеними темами здійснюється відповідно до таких критеріїв:

– за повноту та використання сучасних концепцій і джерел інформації (крім лекційного конспекту, має бути ще не менше трьох джерел інформації);

– за оформлення роботи згідно з вимогами і наявність посилань на використану літературу та джерела;

– за наявність змістовних висновків;

– за глибокі знання навчального матеріалу, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах.
У разі виявлення невідповідності результатів навчання окремим критеріям із тієї чи тієї форми контролю знань кількість балів, яка виставляється здобувачу, може бути знижена:

- за неповну відповідь;
- за кожну неправильну відповідь;
- за невчасне виконання завдання;
- за недостовірність поданої інформації;
- за недостатнє розкриття теми;
- за відсутність посилань на літературні джерела.

Результати поточних контролів рівня знань здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання (у вигляді певної кількості отриманих балів) обов'язково доводяться викладачем наприкінці кожного заняття до їхнього відома, виставляються в Журнал обліку роботи академічної групи та є підставою для одержання допуску до підсумкового контролю.

Умовою допуску до складання екзамену є накопичення здобувачем протягом навчального семестру не менше 60 балів з навчальної дисципліни. Допуск здобувача вищої освіти до складання екзамену з певної дисципліни відбувається незалежно від результатів навчання з інших дисциплін.

Здобувачі вищої освіти, які за поточним оцінюванням у семестрі мають результат навчання з дисципліни 60 балів і вище, можуть, за бажанням, бути:

- звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 60-80 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни;
- звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 81-100 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни, за відсутності пропусків занять з усіх предметів семестру без поважних причин (до 10%), але за обов'язкового надання в деканат виконаних самостійних завдань з відповідної дисципліни.

Здобувач вищої освіти може підвищити оцінку, яку він отримав за результатами роботи в семестрі, під час складання екзамену в період сесії.

Якщо здобувач вищої освіти на екзамені отримав оцінку нижчу, ніж за результатами роботи в семестрі, у відомість обліку успішності виставляється підсумкова оцінка за результатами роботи в семестрі.

Розподіл балів із дисципліни

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам, із розподілом за темами за результатами поточного контролю (денна форма навчання)

Тема	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота	
	Max	Min	Max	Min	Max	Min

T 1	-	-	4	2	5	3
T 2	-	-	4	3	5	3
	-	-	4	3	5	3
T 3	-	-	4	2	5	3
	-	-	4	2	5	3
	-	-	4	2	5	3
	-	-	4	2	5	3
	-	-	4	2	5	3
T 4	-	-	4	3	5	3
	-	-	8	5	11	7
Разом	-	-	44	26	56	34

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам, із розподілом за темами за результатами поточного контролю (заочна форма навчання)

Тема	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота	
	Max	Min	Max	Min	Max	Min
T 1	-	-	-	-	5	3
T 2	-	-	-	-	5	3
	-	-	-	-	5	3
T 3	-	-	10	7	5	3
	-	-	-	-	5	3
	-	-	10	7	5	3
	-	-	-	-	5	3
	-	-	-	-	5	3
T 4	-	-	-	-	5	3
	-	-	10	6	11	7
Разом	-	-	30	20	70	40

Політика щодо дедлайнів та перескладань, академічної доброчесності: Perezдача та повторне вивчення дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в ДДПУ (<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/025.pdf>, Положення про академічну доброчесність педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів у ДДПУ (<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/012.pdf>)
Політика щодо:

- ✓ *дедлайнів:* роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (від -1 бала до -5 балів).
- ✓ *перескладання:* у разі отримання оцінки «незадовільно»

здобувач має право на два перескладання: викладачу та комісії. У разі, якщо здобувач вищої освіти не з'явився в день складання екзамену з поважної причини, підтвердженої документально, у відомість обліку успішності ставиться запис «не з'явився», а здобувач має право перескласти екзамен викладачеві у визначений деканатом день.

Здобувач, який протягом семестру не набрав 60 балів з навчальної дисципліни, вважається недопущеним до складання екзамену з цієї дисципліни, й у відомість обліку успішності ставиться запис «не допущений». Здобувач має право допрацювати необхідні бали за погодженням з викладачем та перескласти екзамен викладачеві у визначений деканатом день.

оскарження оцінювання: Якщо здобувач не згоден з оцінюванням його знань він може звернутися до апеляційної комісії та оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

✓ *академічної доброчесності* для здобувачів передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації.

За порушення академічної доброчесності здобувачі ДДПУ можуть бути притягнуті до такої відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- позбавлення академічної стипендії відповідно до норм чинного законодавства;
- позбавлення наданих ДДПУ пільг з оплати навчання (за умови їх отримання);
- усне зауваження від працівника або уповноваженого представника адміністрації (керівника кафедри, факультету тощо) та попередження про можливість притягнення до академічної відповідальності;
- повторне виконання завдання;

	<ul style="list-style-type: none"> – зниження оцінки за виконання завдання; – усне чи письмове повідомлення юридичної або фізичної особи, яка здійснює оплату за навчання, про факт порушення; – виключення з рейтингу претендентів на отримання академічної стипендії або нарахування штрафних балів у такому рейтингу; – позбавлення права брати участь у конкурсах на отримання стипендій, грантів тощо; – відрахування.
<p>Переваги вивчення навчальної дисципліни «Бонус вивчення»</p>	<p>Переваги вивчення навчальної дисципліни: Навчальну дисципліну «світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської освіти» розроблено відповідно до потреб та особливостей кожного здобувача; вивчення даного курсу передбачає можливість:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сформувати у здобувачів систему знань щодо сутності та соціального значення вищої освіти; - навички самостійного й ефективного навчання у вищому навчальному закладі як основи професійної підготовки.

Топольник Я.В. – доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри педагогіки вищої школи

підпис

Фатальчук С.Д. – кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи

підпис

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра педагогіки вищої школи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”:

Перший проректор
Набока О.Г.

_____ (ПІБ)

«27» червня 2024 р. _____

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ
(найменування навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів
підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
(шифр і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою
Педагогіка вищої школи
(назва програми)
мова навчання українська

Розробники:

Топольник Я.В. – доктор педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Фатальчук С.Д. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи «Донбаський державний педагогічний університет».

Рецензенти:

Панасенко Е.А. – доктор педагогічних наук, професорка, професорка кафедри практичної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Сипченко О.М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри педагогіки вищої школи

Протокол № 11 від «6» червня 2024 р.

Завідувач кафедри _____ _____ Топольник Я.В.
підпис (ПБ)

Погоджено групою забезпечення спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
Керівник групи забезпечення _____ Саяпіна С.А.
підпис (ПБ)

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«27»червня 2024 р.

протокол № 8

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 120	Рік підготовки:	
	1-й	1-й
	Семестр	
	1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 3 самостійної роботи студента – 9	Лекції	
	10	6
	Практичні	
	20 год.	8 год.
	Самостійна робота	
	90 год.	106 год.
Вид контролю: іспит		

Метою вивчення навчальної дисципліни «Світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської освіти» є сформулювати у здобувачів знання особливостей історичної еволюції університетської освіти в світі та Україні, її концептуальних основ та сучасних інтеграційних процесів.

2. МАТРИЦЯ

компетентностей, програмних результатів навчання, методів навчання, методів контролю з навчальної дисципліни «Світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської освіти»

Компетентності, які формуються (шифр відповідно до освітньої програми)	Програмні результати навчання (шифр відповідно до освітньої програми)	Методи навчання	Методи контролю
<p>ІК Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук</p> <p>ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.</p> <p>ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК 14. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>ЗК 16. Здатність проявляти</p>	<p>ПРН 1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.</p> <p>ПРН 6. Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проекти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.</p> <p>ПРН 9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.</p> <p>ПРН 11. Здійснювати консультативну діяльність у сфері</p>	<p>Поєднання традиційних, активних та інтерактивних методів навчання з використанням інноваційних технологій:</p> <p>- словесні методи: лекція (проблемна, лекція-дискусія, лекція-консультація, круглий стіл, лекція-провокація, мультимедійна тощо), пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, бесіда, диспут, дискусія, дебати;</p> <p>- наочні методи: спостереження, демонстрація, ілюстрація;</p> <p>- практичні методи: обробка довідкової інформації, тезування, рецензування, складання реферату, тез, наукових статей, плану-проспекту наукового дослідження, зокрема з використання інформаційно-комунікаційних засобів навчання (робота із</p>	<p>Спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне, письмове опитування, тестовий контроль, взаємоконтроль (взаємо-оцінювання), само контроль (рефлексія, само-оцінювання) оцінювання самостійної роботи (реферати, плани-проспекти наукових досліджень, наукове</p>

<p>толерантність та повагу до культурної різноманітності.</p> <p>СК 1. Здатність проектувати і досліджувати освітні системи.</p> <p>СК 4. Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті.</p> <p>СК 7. Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.</p> <p>СК 8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.</p>	<p>освітніх, педагогічних наук.</p>	<p>друкованими та електронними інформаційними ресурсами, виконання індивідуальних завдань, тестування);</p> <ul style="list-style-type: none"> - робота з навчально-методичною літературою (конспектування, анотування, рецензування, написання тез, статей); - відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання: дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані, гейміфіковані; - активні методи навчання: метод проєктів, кейс метод, мозкова атака; - інтерактивні методи навчання: технології фасилітативного навчання, методи активізації творчої діяльності, ділові та рольові ігри. 	<p>повідомлення, доповідь, мультимедійна презентація, наукова стаття, тези), іспит.</p>
--	-------------------------------------	---	---

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	Усього	зокрема				Усього	зокрема			
		л.	пр.	лаб.	с.р.		л.	пр.	лаб.	с.р.
Тема 1. Особливості еволюції освітніх систем вищої зарубіжної школи.	12	2	2		8	10	-	-		10
Тема 2. Витоки становлення університетської освіти в Україні.	22	2	4		16	22	2	2		18
Тема 3. Сучасні принципи побудови та завдання вищої освіти в розвинених країнах.	32	2	6		24	34	2	2		30
Тема 4. Організація і тенденції розвитку університетської освіти в Україні.	54	4	8		42	54	2	4		48
Усього годин	120	10	20		90	120	6	8		106

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Теми лекцій

№	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Особливості еволюції освітніх систем вищої зарубіжної школи.	2	-
2	Витоки становлення університетської освіти в Україні.	2	2
3	Сучасні принципи побудови та завдання вищої освіти в розвинених країнах.	2	2
4	Організація і тенденції розвитку університетської освіти в Україні.	4	2
	Разом	10	6

4.2. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин

		ден.	заоч.
1	Вища університетська освіта в країнах Європи: традиції та основні етапи розвитку	2	-
2	Основні етапи розвитку вищої освіти в Україні.	2	-
3	Історія та традиції ДВНЗ «ДДПУ»	2	2
4	Глобальні проблеми університетської освіти	2	2
5	Базові елементи європейської кредитно-трансферної системи ЄКТС	2	-
6.	Напрями державної освітньої політики в розвитку університетської освіти в Україні.	2	2
7	Нормативно-правова база в сфері вищої освіти України: характеристика основних документів.	2	-
8	Принципи, форми та методи побудови кредитної системи організації навчального процесу в ЗВО України	2	-
9	Участь студентів у науково-дослідній роботі ЗВО		
10	Оформлення заявки для програми кредитної мобільності Еразмус +.	2	4
Разом		20	8

4.4. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Предумови становлення та розвитку університетської освіти в світі.	8	10
2	Вищої освіти в Україні традиції та етапи розвитку.	8	10
3	Історичні віхи ДВНЗ «ДДПУ».	8	15
4	Актуальні проблеми університетської освіти	8	10
5	Системи вищої освіти у країнах Європи і Америки.	8	10
6	Основні напрями державної освітньої політики в модернізації університетської освіти в Україні.	8	
7	Характеристика основних нормативно-правових документів в сфері вищої освіти України.	8	10
8.	Впровадження кредитної системи організації навчального процесу в ЗВО України.	10	10
9.	Міжнародна співпраця ЗВО з академічної мобільності здобувачів і науково-педагогічних працівників.	8	15
10.	Програми кредитної мобільності Еразмус +.	16	16
Разом		90	106

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Результати навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни визначаються у балах, що виставляються згідно з критеріями оцінювання, затвердженими в ДДПУ, а саме за 100-бальною шкалою та національною п'ятибальною шкалою для екзаменів «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», «неприйнятно»).

Навчальна дисципліна оцінюється максимальною оцінкою у 100 балів.

Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
	для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт	для заліків
90 – 100 балів	відмінно	зараховано
89 – 75 балів	добре	
60 – 74 балів	задовільно	
26 – 59 балів	незадовільно	не зараховано
0 – 25 балів	неприйнятно	

Критерії оцінювання екзамену:

– оцінки **«відмінно» (90-100 балів)** заслуговує здобувач вищої освіти, який продемонстрував всебічні, систематичні й глибокі знання навчально-програмного матеріалу, уміння без похибок виконувати завдання, передбачені програмою, опанував основну й додаткову літературу, рекомендовану навчальною програмою, засвоїв значущі для майбутньої кваліфікації підвалини основних дисциплін, виявив творчі здібності в усвідомленні, засвоєнні й застосуванні навчально-програмного матеріалу;

– оцінки **«добре» (75-89 балів)** заслуговує здобувач вищої освіти, який продемонстрував ретельне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконав передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, рекомендовану навчальною програмою, показав систему засвоєних знань з дисципліни та здатність до їх самостійного поповнення й оновлення під час подальшої навчальної роботи й професійної діяльності;

– оцінки **«задовільно» (60-74 бали)** заслуговує здобувач вищої освіти, який продемонстрував знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання та майбутньої роботи за спеціальністю, впорався з виконанням завдань, передбачених програмою, але припустився помилок у відповіді на екзамені та під час виконання екзаменаційних завдань, хоча має необхідні знання для їх усунення під керівництвом викладача;

– оцінка **«незадовільно» (26-59 балів)** виставляється здобувачу вищої освіти, який має прогалини в знаннях основного навчально-програмного матеріалу, припустився принципових помилок у виконанні передбачених

програмою завдань, і не може продовжувати навчання без виконання додаткових завдань з відповідної дисципліни;

– оцінка «неприйнятно» (0-25 балів) виставляється здобувачу вищої освіти, який не надав для перевірки потрібну кількість правильно виконаних завдань, пропустив без поважних причин значну кількість занять (більше ніж 50%), і не може продовжувати навчання без проходження повторного курсу навчання.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти за лекції здійснюється за такими критеріями: присутність здобувача на лекції, складання її конспекту та активна участь у перебігу лекції.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих під час практичного заняття здійснюється за такими критеріями:

– під час опитувань – за повну й ґрунтовну відповідь на сформульоване запитання з теми заняття;

– під час тестування – за правильні відповіді на запитання тесту з теми заняття;

– у процесі виконання ситуаційних вправ і завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) виконання завдання; за знання теоретичних основ проблеми, порушеної в завданні; за володіння формулами й математичними методами, необхідними для виконання завдання; за отриманий правильний результат.

Оцінювання рефератів, доповідей, есе, презентацій тощо за визначеними темами здійснюється відповідно до таких критеріїв:

– за повноту та використання сучасних концепцій і джерел інформації (крім лекційного конспекту, має бути ще не менше трьох джерел інформації);

– за оформлення роботи згідно з вимогами і наявність посилань на використану літературу та джерела;

– за наявність змістовних висновків;

– за глибокі знання навчального матеріалу, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах.

У разі виявлення невідповідності результатів навчання окремим критеріям із тієї чи тієї форми контролю знань кількість балів, яка виставляється здобувачу, може бути знижена:

– за неповну відповідь;

– за кожну неправильну відповідь;

– за невчасне виконання завдання;

– за недостовірність поданої інформації;

– за недостатнє розкриття теми;

– за відсутність посилань на літературні джерела.

Результати поточних контролів рівня знань здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання (у вигляді певної кількості отриманих балів) обов'язково доводяться викладачем наприкінці кожного заняття до їхнього відома, виставляються в Журнал обліку роботи академічної групи та є підставою для одержання допуску до підсумкового контролю.

Умовою допуску до складання екзамену є накопичення здобувачем протягом навчального семестру не менше 60 балів з навчальної дисципліни. Допуск здобувача вищої освіти до складання екзамену з певної дисципліни відбувається незалежно від результатів навчання з інших дисциплін.

Здобувачі вищої освіти, які за поточним оцінюванням у семестрі мають результат навчання з дисципліни 60 балів і вище, можуть, за бажанням, бути:

– звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 60-80 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни;

– звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 81-100 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни, за відсутності пропусків занять з усіх предметів семестру без поважних причин (до 10%), але за обов'язкового надання в деканат виконаних самостійних завдань з відповідної дисципліни.

Здобувач вищої освіти може підвищити оцінку, яку він отримав за результатами роботи в семестрі, під час складання екзамену в період сесії.

Якщо здобувач вищої освіти на екзамені отримав оцінку нижчу, ніж за результатами роботи в семестрі, у відомість обліку успішності виставляється підсумкова оцінка за результатами роботи в семестрі.

6. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: завдання для вхідного, поточного та підсумкового контролю, взаємоконтролю (взаємооцінювання), самоконтролю (рефлексія, самооцінювання), тестового контролю, усного, письмового опитування, оцінювання самостійної роботи (наукове повідомлення, доповідь, реферат, тези, наукова стаття, есе, творче завдання, науковий проєкт, кейс, план-проспект наукового дослідження, мультимедійна презентація), семестровий іспит.

Питання до іспиту.

1. Розкрийте поняття «освіта», «вища освіта», «система освіти».
2. Університетська освіта, як освітньо-виховна системи.
3. Назвіть хто може брати участь у проєктах Erasmus+?
4. Поясніть наукові засади формування змісту вищої освіти в Україні.
5. Розкрийте, що входить у систему забезпечення якості вищої освіти відповідно до ЗУ «Про вищу освіту»?
6. Визначте основні напрями розвитку та реформування вищої освіти в Україні.
7. Що таке Болонський процес? Яка мета та головні завдання Болонського процесу.
8. Назвіть країни-учасників Болонського процесу.
9. Визначте основні завдання входження України в європейський освітній простір.
10. Зробіть порівняльний аналіз систем вищої освіти країн Європи (на вибір) і України.
11. Визначте основні завдання, принципи та етапи формування Європейського простору вищої освіти.
12. Конференція вищих навчальних закладів і освітніх організацій в місті Саламанка (дати аналіз).

13. Поясніть роль інформаційних технологій в освітньому процесі (розкрийте нові освітні технології).
14. Які перспективи розвитку вищої освіти після Болонського процесу?
15. Назвіть основні проблеми реформування вищої освіти України в контексті Болонського процесу.
16. Розкрийте суть і значення кредитно-модульної системи організації навчання.
17. Додаток до диплома як засіб забезпечення можливості працевлаштування.
18. Розкрийте поняття "Європейська система трансферу кредитів" (ECTS), поясніть її суть і значення.
19. Поясніть актуальність якості підготовки фахівців у вищій школі з урахуванням кредитно-модульної системи організації навчання.
20. Розкрийте особливості модульної побудови робочих навчальних програм.
21. Які існують проблеми забезпечення якості фахівців у вищій школі України.
22. Поясніть особливості впровадження нових інформаційних технологій у контексті Болонського процесу.
23. Визначте основні шляхи і механізми модернізації вищої освіти в Україні.
24. Проаналізуйте основні документи щодо співробітництва України та Євросоюзу.
25. Які основні принципи побудови систем вищої освіти Англії, Італії, Іспанії, Німеччини, Франції (за вибором) ви знаєте?
26. Назвіть основні вимоги Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS).
27. Поясніть роль освіти в розвитку партнерства України з іншими державами.
28. Які особливості модульної побудови робочих навчальних програм?
29. Розкрийте проблеми забезпечення якості фахівців у вищій школі України.
30. Поясніть технологію оцінювання за кредитно-модульною системою навчання.
31. Яке співвідношення шкали оцінювання ECTS із національною системою оцінювання в Україні?
32. Визначте мету та завдання сучасної вищої освіти.
33. Охарактеризуйте міжнародні програми співпраці університетського освітнього простору України з освітніми закладами зарубіжних країн.
34. Проаналізуйте етапи становлення і розвитку класичних університетів західної Європи.
35. Проаналізуйте етапи становлення і розвитку університетів у США.
36. Охарактеризуйте основні принципи вищої освіти в Україні.
37. Проаналізуйте етапи становлення в Україні класичної університетської освіти.
38. Охарактеризуйте програми співпраці університетського освітнього простору України з освітніми закладами зарубіжних країн (Еразмус).
39. Розкрийте передумови становлення вищої освіти в Україні.

40. Розкрийте структуру системи вищої освіти в Україні.
41. Перелічіть інноваційні педагогічні технології підготовки фахівців у розвинених країнах світу.
42. Дайте характеристику новим інформаційним технологіям (комп'ютерним) та технології дистанційного навчання.
43. Розкрийте принципи організації університетської освіти.
44. Назвіть основні документи, що визначають зміст освіти в ЗВО України.
46. Які типи закладів вищої освіти функціонують в Україні?

7. Рекомендована література (основна, допоміжна)

Основна

5. Вітвицька С. С. Педагогіка вищої школи: практикум. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 174 с.
6. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської освіти» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні педагогічні науки денної та заочної форми навчання: 3-тє вид. перероб. та доповн. / Уклад.: Я.В.Топольник, С. Д. Фатальчук, Н.С. Гарань. Слов'янськ, 2024. 86 с.
7. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ: БДПУ, 2020. 517 с. (не перевидавалася)
8. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / О.І. Федоренко, В.О. Тюріна, С.П. Гіренко, С.М. Бойко, М.О. Котелюх, П.Д. Червоний, О.В. Медведєва; за заг. ред. О.І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с. (не перевидавалася).

Допоміжна

1. Державне управління виховним процесом в закладах вищої освіти України: монографія / В.П. Садковий та ін. Хапків, 2019. 352 с. (не перевидавалася)
2. Педагогіка вищої школи. Методичні рекомендації для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 32 с.
3. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Практикум з педагогіки вищої школи» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки денної та заочної форми навчання / Уклад.: О. Г. Коркішко, А. В. Коркішко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2020. 64 с.

8. Інформаційні ресурси

1. Етичний кодекс ученого України URL:: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09> 2. (дата звернення: 18.06.2024).
2. Європейська Федерація Коучингу URL: <http://www.eurocoach.eu/ru/ecf-segodnya/> (дата звернення: 18.02.2024)
3. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 4. (дата звернення: 18.06.2024).
4. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (дата звернення: 18.06.2024).
5. Національний Темпус-офіс в Україні: веб-сайт. URL: <http://tempus.org.ua/uk/vyshhaosvita-ta-bolonskyi-proces.html> (дата звернення: 18.06.2024).

9. Посилання на дистанційний курс

дистанційний курс „Світовий досвіт та сучасні тенденції розвитку університетської освіти” <https://moodle.ddpu.edu.ua/course/view.php?id=1544>

Топольник ЯВ. – доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри педагогіки вищої школи

підпис

Фатальчук С.Д. – кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи

підпис

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Факультет гуманітарної та економічної освіти

Кафедра педагогіки вищої школи

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ:
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ**

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

(шифр і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою

Педагогіка вищої школи

(назва програми)

мова навчання

українська

Дніпро - Слов'янськ – 2024 р.

Лекція 1.

Тема: Особливості еволюції освітніх систем вищої зарубіжної школи

Мета вивчення: ознайомитися з історичним досвідом становлення університетської освіти.

Обладнання: мультимедійний проектор, комп'ютер, програмний продукт Microsoft Office PowerPoint 2007.

План лекції:

1. Зародження виховання, як особливого виду діяльності.
2. Університетська освіта, як освітньо-виховна система.
3. Становлення і розвиток класичних університетів західної Європи.
4. Становлення і розвиток університетів в США.

Література

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.
2. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : монографія. За ред. Я. М. Мартинишина. Біла Церква : Видавець О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.
3. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
4. Болонський університет URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Болонський_університет. (дата звернення: 15.06.2020).
5. Востокова Г. Наланда – город знаний <http://nervana.name/india/nalandas.htm> (дата звернення: 17.06.2020).

Ключові поняття: виховання, університет, вища освіта.

Основний зміст

Питання 1. Зародження виховання, як особливого виду діяльності.

35 - 40 тисяч років, коли на Землі з'явилася людина сучасного фізичного типу, саме на цей період відносять і зародження виховання, як особливого виду людської діяльності.

Вивчення виховання в первісному суспільстві пов'язане з специфічними ускладненнями, які пов'язані з відсутністю письмових свідочств. Основним джерелом отримання достовірних даних є вивчення пам'яток матеріальної та духовної культури, мови та фольклору. Важливе місце в реконструкції виховання мають етнографічні дані про життя племен, які зберегли риси первісності (аборигени Австралії, Африки, Північної та

Південної Америки). До числа предметів, які засвідчують про існування виховання в первісну епоху можна віднести знахідки археологів: знаряддя праці і побуту, примітивні дитячі іграшки наскальні зображення та ін. Підтвердженням наявності виховання, що було прийняте у стародавніх людей дійшло до нас у народних іграх, обрядах, розвагах фольклору, короні яких уходять в темряву віків. Плідними засобом пізнання є також вивчення метафоричного рівня тієї чи іншої мови (приказки, прислів'я, епос і т д.).

Життя і виховання первісної людини відрізнялися примітивністю, - люди привласнювали готові продукти природи та займалися полюванням. Стихійно виникаючі цілі виховання включали в себе підготовку до найпростішого існування. Вони зводилися до практичного виховання і проявлялися в традиціях і фольклорі.

Виховання зароджувалося, як фізичне, розумове і морально-емоційне дорослішання. Виховання первісних людей проходило несистематично і стихійно, але його прийоми постійно ускладнювалися по мірі збагачення досвіду. Спочатку виховання не являло собою особливого виду діяльності і зводилося до передачі життєвого досвіду. В такому виді виховання виникло в епоху відділення людини із тваринного світу (перехід до осмисленої передачі досвіду збирання і полювання).

Виготовлення і використання знарядь праці були для існування стародавніх необхідною умовою. Для цього необхідна, звичайно, передача відповідного досвіду. Без допомоги дорослих діти таким досвідом оволодіти не могли, саме тому, роль дорослих в організації і навчанні дітей, по мірі зростання знарядь праці і самої праці збільшувалася.

Особливістю такого виховання було те, що всі діти навчалися разом і однаково, готуючи всіх однаково для повсякденного життя. Одним і абсолютним орієнтиром був диференційований поділ в залежності від полу та віку дітей. Хлопчики брали участь разом з дорослими чоловіками в полюванні, рибальстві, в виготовленні зброї; дівчата під керівництвом жінок збирали і вирощували врожай, готували їжу, робили посуд і одягу. Виховання витікало із суспільної форми життя, стверджуючи такий спосіб існування. З появою людини сучасного фізичного типу в генезисі виховання почався новий етап в якому все більше підсилювалася соціальна заданість.

9 – 8 тисячоліття до н. е. В ряді регіонів світу починається соціальне і майнове розділення первісного суспільства. Цей процес якісно змінив смисл і склад виховання Діти виховувалися передусім на прикладі батьків.

В сім'ях еліти (вожді, старійшини, жриці) збільшувався період дитинства і відповідно збільшувалися вимоги до виховного впливу на підростаюче покоління. Саме в цей час було вперше розділено на дві групи розумове виховання та навчання занять потребуючих фізичної праці. Діти еліти навчалися пророкувати погоду, лікувати, робити обмір полів та ін. Для навчання таких знань створювалися спеціальні заклади – школи. Так наприклад у Стародавній Мексиці діти знатних людей були звільнені від фізичної праці, вивчали піктографічне письмо, спостерігали за зірками.

Організовані форми виховання.

Будинки для дітей і підлітків, термін виховання обмежувався (9-11 річним віком.). Механічний повтор, основний прийом емоційно-вольового впливу дорослих. Дітей молодшого віку виховували жінки, які навчали їх основним навичкам трудової діяльності. Надалі дорослі хлопчики все більше часу проводили з чоловіками, а дівчата допомагали жінкам. Колективна традиція в вихованні привела до виникнення будинків молоді для дітей і підлітків. Основними формами виховання залишалися сумісні ігри та заняття.

Підлітки, які досягали 10-15 річного віку, проходили ініціацію – посвячення в дорослі.

Питання 2. Університетська освіта, як освітньо-виховна система

Університетська освіта, як освітньо-виховна система, пройшла складний шлях історичного розвитку. Університети, з одного боку, здійснювали значний вплив на накопичення і прогрес світової культурної спадщини, а з іншого – на собі відчували розмаїття кардинальних змін, які відбувалися в соціумі, науці і культурі різних народів і країн. Початковий період розвитку університетських навчальних закладів та інших соціальних інститутів сягає своїм корінням сивої давнини.

Один з перших прообразів вищого навчального закладу був започаткований у давній Греції. Близько 384 р. до н.е. Платон поблизу Афін створив філософську школу, котра отримала назву Академії. Метою Академії було вшанування муз, розвиток філософії, математики, астрономії, природничих наук. Назва "академія" походить від імені міфічного героя Академа, на честь якого названо місцевість поблизу Афін, де заснована школа. Платонівська академія існувала більш ніж тисячу років і була закрита у 529 році.

335 року до н.е. Арістотель при Храмі Аполлона Лікійського в Афінах заснував ліцей, який функціонував близько восьми століть. В Ліцеї велика увага приділялась вивченню філософії, фізики, математики, інших природничих наук. Історики педагогіки вважають цю філософську школу попередником сучасного ліцею.

У еллінську епоху Птолемеєм (308-246 рр. до н.е.) була започаткована діяльність Мусеума (від лат. Му Бейт – місце, присвячене Музам). Мусеум став цариною вивчення математики, астрономії, філософії, медицини, історії, природничих наук. У навчальному закладі, де були зібрані найкращі представники викладацької еліти, вивчали античну спадщину, метафізику, філософію, богослов'я, медицину, музику, історію, етику, політику, юриспруденцію. Викладачами Мусеума були Архімед, Евклід, Пратосфен.

Іншим варіантом вищого навчального закладу в давній Греції (Афінах і Спарті) були ефебії (V ст. до н.е.) – навчальні заклади для навчання і виховання вільнонароджених юнаків 18-20 річного віку. В ефебіях поряд із військово-фізичною підготовкою значне місце посідала освітня підготовка.

425 року в Константинополі був започаткований Аудиторіум (від лат. *audire* – слухати) – вища школа, яка в IX ст. мала назву "Магнавра" ("Золота палата"). Школа знаходилася в повному підпорядкуванні імператора і виключала будь-які можливості самоврядування. В якості основних підструктур виступали кафедри різних наук. Багато одночасно в будинках заможних і іменитих громадян Візантії стали складатися гуртки-салони – своєрідні домашні академії.

У перші століття нашої ери в Індії також з'явилися перші буддійські університети, в яких студенти вивчали релігійно-філософські доктрини, граматику, медицину, логіку тощо.

Спочатку університети не мали вагомих споруд та інфраструктури, місце проживання самого вчителя і було так званим університетом, знання від вчителя до студентів і далі передавалися переважно в усній формі. Кожен університет мав свою спеціалізацію в окремій предметній галузі та розповсюджував відповідні знання: в Каші готували авторитетних вчителів граматики, у Кашмірі спеціалізувалися з риторики, в університеті Уджджайні навчали законам, в царстві імператора Бхарати значна увага приділялася наукам про здоров'я та медицині.

Найбільше славився університет у Наланді, який за даними істориків було засновано у першій третині V століття, проіснував він (за різними джерелами) від 700 до 1000 років

Під час свого розквіту, університет об'єднав 2 тисячі викладачів і 10 тисяч студентів з усього світу від території сучасної Туреччини до Японії. Студентів навчали не тільки буддійським знань, а й граматики, риторики, образотворчого мистецтва, хімії, астрономії, практичної медицини, історії та філософії. При цьому ретельно вивчалася не тільки теологія, знання з інших дисциплін також були досить глибокими.

Сам університет складався з комплексу храмів, навчальних будівель, студентських гуртожитків та бібліотеки на 9 мільйонів книг, які писалися самими ченцями і студентами.

Школи університетського типу, що функціонували на Сході в цей час, (з лекційними залами, багатою бібліотекою, науковою школою, системою самоврядування) стали попередниками середньовічних університетів Європи.

Освітня практика ісламського світу, особливо арабська, значно вплинула на розвиток вищої освіти в Європі. У Китаї в період «золотого століття» (III-X століття) з'являються навчальні заклади університетського типу. У них випускники отримували вчений ступінь спеціаліста по п'яти класичним трактатів Конфуція: «Книга змін», «Книга етики», «Весна і осінь», «Книга історії».

У країнах близького і середнього Сходу видатною подією стала поява в Багдаді Будинків мудрості (800 р.). У Будинках мудрості видатні вчені та їх учні збиралися для дискусій, обговорення літературних і філософських творів, наукових трактатів, підготовки рукописів, читання лекцій. В IX - XIII ст. в країнах, де переважало населення, яке сповідувало іслам, з'явилися

медресе – вищі навчальні заклади, серед яких найбільш знаменитим було медресе Нізамейї в Багдаді, відкрите у 1067 році.

Великим культурним і освітнім центром ісламського світу була мусульманська Іспанія (912-976 рр.). Вищі школи Кордови, Толедо, Саламанки, Севільї пропонували програми по богослів'ю, математиці, астрономії, історії, географії, граматиці, риториці, медицині, філософії. Школи університетського типу Сходу, зокрема арабська, які мали лекційні зали, великі бібліотеки, наукові школи, системи самоуправління, значно вплинули на розвиток вищої освіти в Європі.

Питання 3. Становлення і розвиток класичних університетів західної Європи.

Важливим кроком розвитку вищої освіти стало створення західноєвропейських класичних університетів. Істотні зміни в західноєвропейській освіті відбулися в XII столітті. Вони були викликані необхідністю в більш ґрунтовній підготовці широких верств духовенства, виховання інтелектуалів, здатних розробити теологічну проблематику, навчання чимдалі більшої армії чиновників, хоча б елементарної освіти міських підприємців. Характерною рисою цього процесу є перетворення низки кафедральних і монастирських шкіл у великі навчальні центри, які потім стали називатися **університетами** (від лат. **universitas** – сукупність).

Розвитку університетської освіти пов'язаний з моделлю класичного університету, у межах якої виділяють його чотири концепції: наполеонівська (французька), гумбольдівська (німецька), ньюманівська (англійська) і американська.

Згідно з німецькою моделлю університет повинен бути налаштований виключно на пізнання всієї повноти знань та досягнення істини, мусить вчити мисленню, а не професії і характеризуватись поєднанням навчання і наукових досліджень.

Згідно з англійською моделлю університет також не повинен служити вузько практичним інтересам, а лише пізнанню задля досягнення самої істини. Від німецької моделі різнить його деяке відокремлення навчання від наукових досліджень, а також переконання, що університет повинен займатись лише навчанням і вихованням доброї і мудрої людини.

Відповідно до американської концепції університету його головною метою є виховання інтелектуальних піонерів для служіння суспільному поступу і, обов'язково, тісне поєднання навчання і наукових досліджень в глибокій переконанні, що лише викладачі, які ведуть наукові дослідження, мають достатній потенціал творчості, щоб забезпечити інтелектуальний розвиток молоді, яку вони навчають. Університет має бути місцем, де завершується навчання теорії, яка розуміється як засіб розвитку цивілізації.

Відповідно до французької концепції, різко відмінній від вище представлених, університет розумівся як місце навчання спеціалістів для державної служби.

З точки зору організаційного аспекту університетом називали результат об'єднання різних за типом вищих навчальних закладів. За таких умов основним призначенням університету стало здобуття людиною «сукупності» усіх видів знань. Історично склалося так, що саме в університетах народжувалося нове знання, формувалися наукові гіпотези та теорії, універсальні світоглядні позиції щодо життя та людини. Університет спрямовував свою діяльність на надання універсального знання молодим людям, які згодом утворювали інтелектуальну еліту суспільства. Разом з тим, університет завжди символізує органічну цілісність самої науки.

Дати заснування європейських університетів у різних джерелах дещо відрізняються, але найбільш вірогідними можна вважати наступні:

- 1088 р. розпочав роботу Болонський університет – (найстаріший університет Європи), заснований як юридичний навчальний заклад. Він був створений злиттям двох правничих шкіл: шк. цивільного права, організованої на поч. 11 ст. громадянином міста Ірнерієм, і шк. церк. або канонічного права, заснованої бенедиктинським ченцем Граціаном. Медичний, філософський та теологічний факультети створені в XIV ст..
- 1200 року виник Паризький університет, як результат об'єднання богословської школи Сорбонни з медичною та юридичною школами;
- 1206 р розпочав роботу університет у Оксфорді;
- 1224 р. засновано університет в Неаполі ;
- 1231 р. розпочав роботу університет у Кембриджі;
- 1290 р. виник університет у Лісабоні.

Мережа університетів в Європі розширювалась досить швидко: якщо в XIII столітті нараховувалося 19 університетів, в XIV столітті їх було вже 44, а в кінці XVI ст. – 63. Університети протиставили схоластиці діяльне інтелектуальне і духовне життя. Завдячуючи університетам, спектр суспільного життя Європи став набагато яскравішим, адже становлення освітніх закладів відбувалося під впливом творчості Р. Бекона, Я. Гуса, А. Дайте, Дж. Уінклі, М. Коперніка, Ф. Петрарки та інших видатних мислителів, які дали могутній поштовх розвитку культури, науки і освіти.

У XV-XVI ст. в Західній і Центральній Європі розширюється мережа університетів. У XIV столітті були створені університети в Празі, Відні, Гельдейберге, Кельні, Ерфурті та ін..

Однак в XIV XVI ст. численність студентів скоротилася через загальноєвропейські трагічні події: голод, епідемії, Столітньої війни. Але вже у другій половині XVI столітті виникли величезні по контингенту студентів університети. Так в університеті Саламанки (Іспанія) в 1600-х роках навчалось щорічно по 6 тис. студентів.

Вища освіта стала ареною суперництва нових ідей в освіті з старими, що йдуть в минуле. Створенням нових і реорганізацією вже існуючих університетів займалася католицька церква, діячі Реформації і Відродження.

XVII - XVIII ст. – час швидкого розвитку вищої освіти в Західній Європі. Найважливішою особливістю в розвитку університетської освіти

стало те, що, по-перше, в його зміст стали входити природні науки, які доповнювали класичну, гуманітарну культуру. По-друге, в XVIII столітті починається перехід на національні мови; пізніше інших країн, в 1912 році, латинську мову було скасовано в Італії. По-третє, на початку XIX століття в ряді держав Європи була проголошена університетська автономія. По-четверте, починаючи з XVII століття в європейських державах починають створюватися різного роду спеціальні вищі школи та інститути: військові, лісові, сільськогосподарські, педагогічні і т.д.

В цілому ж, в XVIII столітті в Західній Європі починає складатися сучасна система вищої освіти.

Найважливіша ознака Нового часу – створення в європейських державах, починаючи з XVII століття Академій наук, які своїм найважливішим завданням ставлять розвиток і поширення наукових знань. А епоха Просвітництва зробила літературу, друк, театр і бібліотеки найважливішим засобом освіти, виховання народу, і нерідко їх вплив був більшим, ніж вплив офіційних освітніх установ.

XVII-XVIII ст. – це час створення вищої професійної освіти. З XIX століття йде створення установ початкової та середньої професійної освіти в різних державах Європи.

Так, наприклад, вважається, що перший політехнічний університет в світі був відкритий в Угорщині – Будапештський університет економіки і технології. Він був заснований в 1782 році цар Йосиф II і спочатку називався інститутом геометрії і гідротехніки.

В добу просвітництва університети поступово відходили від знаннєвого підходу і стали орієнтуватися на розвиток творчого мислення.

До XX ст. сформувалися дві основні модулі університету: німецька та французька, хоча одночасно розвивалися і інші, наприклад англійська та російська.

Питання 4. Становлення і розвиток американських університетів (коледжів)

Становлення та розвиток університетської освіти в США пройшов чотири етапи. Так, перший етап припадає кінець XVII – початок XVIII ст., коли у 1636 році було відкрито школу мета якої полягала в підготовці церковнослужителів. Цей навчальний заклад (коледж ім. Джона Гарварда) став праобразом першого університету в США. З часом він був перейменований Кембрідж (анг. міста, в якому значна кількість місцевих мешканці отримали освіту)

У коледжі ім. Дж. Гарварда в колоніальний період можна було спостерігати класичний академічний курс, побудований за моделлю, прийнятою в середньовічних англійських університетах. Управління та навчання в коледжі здійснювалося священнослужителями, які готували майбутніх священників служити на благо Церкви.

Як інші приклади вищих навчальних закладів, які з'явилися в колоніальний період, можна назвати коледж Вільяма і Мері , Єльський

коледж, дата заснування якого припадає на 1701 р.

Головною їх особливістю є здатність здійснювати професійну педагогічну підготовку учителів.

Другий етап становлення вищої педагогічної освіти в США припадає на середину XVIII – початок XIX ст., Коли після війни за незалежність і отримання самостійності північноамериканських штатів почала складатися національна система освіти з усіма її специфічними особливостями.

В цей період розпочали роботу: Пенсільванський університет (1740 р.) у Філадельфії; Принстонський університет (1746 р.) у Принстоні; Колумбійський університет (1754 р.)

Третій етап у розвитку освіти припадає на початок XIX - початок XX ст. Даний період характеризується бурхливим розвитком продуктивних сил, особливо промисловості, що сприяє значним змінам в системі освіти. Одним з найголовніших досягнень вищих навчальних закладів розглянутого періоду часу можна назвати право присуджувати випускникам академічні ступені, а перш за все, ступінь бакалавра.

В даний період розпочав роботу Нью-Йоркський університет (1831р.) у Нью-Йорку та ін..

Четвертий етап становлення освіти припадає на період з середини XX - початку XXI ст.. Саме в цей період часу в багатьох університетах США відкривалися аспірантури, і стала стрімко розвиватися сучасна система освіти.

Лекція 2.

Тема: Витоки і становлення університетської освіти в Україні.

Мета вивчення: ознайомитися з історичним досвідом становлення вітчизняної вищої школи та сучасним станом вищої школи в освітній системі України.

Обладнання: мультимедійний проектор, комп'ютер, програмний продукт Microsoft Office PowerPoint 2007.

План лекції:

1. Передумови виникнення перших в Україні шкіл вищої освіти та перших університетів.
2. Розвиток вищої освіти в Україні у XVIII на початку XIX століття.
3. Становлення в Україні класичної університетської освіти.
4. Відродження національної вищої освіти 1917-1920рр.
5. Особливості розвитку вищої освіти в Україні у другій половині XX ст.
6. Розвиток університетської освіти в незалежній Україні

Література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.
2. Донбаський державний педагогічний університет (1939 – 2019): ювілейна книга / упоряд. С. М. Швидкий. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 157 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 4. (дата звернення: 17.07.2020).
4. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (дата звернення: 12.06.2020).
5. Лопушняк Г.С., Рибчанська Х.В. Вища освіта України: державне регулювання та перспективи розвитку: монографія. Львів: Ліга Прес», 2018. 283 с.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.06.2020).
7. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : монографія. За ред. Я. М. Мартинишина. Біла Церква : Видавець О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.
8. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
9. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.07.2020).
10. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навч. - метод. посібн. Івано-Франківськ, 2017. 166 с.
11. Рибчанська Х. В. Принципи державного регулювання вищої освіти в Україн. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2017. № 2. С. 329–337
12. Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О.В. Базелюк та ін. Житомир: «Полісся», 2018.160 с.

Ключові поняття: Острозька академія, вища школа, університет, університетська освіта.

Основний зміст

Питання 1. . Передумови виникнення перших в Україні шкіл вищої освіти та перших університетів.

Історія освіти в Україні тісно пов'язана з історією українського народу.

У розвитку української культури і освіти особливу роль відіграли братства, відомі як організації релігійного характеру. Історія їх давня. Початок заснування братств деякі джерела пов'язують ще із XI століттям, коли члени ремісничих гільдій та цехів почали об'єднуватися з метою взаємодопомоги та згуртування парафіян. Ґрунт для утворення двох явищ – релігійної полеміки і національної школи був створений напередодні та після унії 1596 року, коли виник конфлікт між православ'ям та католицизмом. Народна школа, що повстала й поширилась зусиллями релігійно-національних організацій – братств, привела до організації вищої освіти з релігійним забарвленням.

Першим вищим навчальним закладом в Україні вважають Острозьку академію. Князь Острозький одним із перших «завів у своєму місті Острозьку вищу школу. Він сприяв створенню церковних братств у містах України, організації при них шкіл, а то й друкарень. В Острозі він заснував Острозьку академію. Дата заснування у різних джерелах різна (1576,1580,1578).

Є всі підстави вважати Острозьку академію таким навчальним закладом, де готували не тільки вчених-богословів, а й, насамперед, це була навчальна установа вищого типу.

Для того, щоб встановити тип школи, треба виходити з таких позицій: мета цього закладу, його устрій чи організація, склад викладачів, коло навчальних дисциплін, рівень їх викладання, рівень освіти, причетність викладачів до науково-дослідної роботи, оцінка роботи закладу громадськістю. За цими показниками Острозька академія була вищою школою.

В Академії працював колектив перекладачів, науково-літературний гурток, були підібрані видавці, підготовлені необхідні приміщення, тобто в технічному і кадровому відношенні налагоджено видавничий процес.

Серед острозьких стародруків особливий успіх мали «Буквар», виданий у 1578 році, на основі Львівського Букваря 1574 року, «Новий заповіт» із «Псалтирем».

Академія проіснувала 60 років. Після смерті князя К.Острозького (1608р.) розпочався занепад Академії. Під тиском польсько-католицьких сил Острозька академія в 1636р. припинила своє існування.

Другим вищим навчальним закладом була Києво-Могилянська академія (1615-1817). Київська академія як вища школа формувалася упродовж кількох десятиліть.

У 1632 році київська громада домоглася об'єднання Лаврської та Братської шкіл. Новий навчальний заклад, що дістав назву Києво-Могилянської колегії, невдовзі став справжнім університетом, який виховав «сотні представників української інтелігенції за зразком західної культури».

Академія стає відомим в Європі центром освіти, науки і культури. За обсягом і змістом навчальних предметів вона відповідала вимогам Європейської вищої школи.

На початку XVIII ст. у Київській академії навчались понад дві тисячі студентів, у тому числі із зарубіжних країн.

Київська академія була справді демократичним і водночас елітним вищим навчальним закладом. Тут вчилися представники різних народів і різних станів. Серед вихованців академії були видатні вчені, письменники, композитори, державні і релігійні діячі, просто освічені люди. Шість гетьманів України здобули освіту в Києво-Могилянській колегії-академії: Іван Виговський, Іван Мазепа, Пилип Орлик, Павло Полуботок, Іван Самойлович, Юрій Хмельницький. Петро Конашевич-Сагайдачний (1614-1622) був її засновником і водночас навчався в ній. Випускниками академії стали: Григорій Сковорода, Дмитро Туптало, Олександр Безбородько, Петро Гулак-Артемівський, Максим Березовський, Пилип Козацький, Дмитро Бортнянський, Йов Борецький – перший ректор Київської братської школи Митрополит Київський.

Слід також пам'ятати, що переважна більшість студентів і професорів Києво-Могилянської академії були українцями і щоденною мовою їх була розмовна українська мова.

Навчання «спудеїв» Києво-Могилянської академії організовувалось на демократичних засадах. Новоприбулих приймали протягом всього навчального року з 1 вересня до перших чисел квітня. Вікових обмежень для зарахування не було (з 11 до 24 років). Термін навчання становив 12 років. Навчальний рік розбивався на три семестри, кожний семестр закінчувався екзаменами. Тричі протягом року встановлювалися короткі перепочинки-рекреації. Частина студентів (2/3) екзамен не складала. В кінці кожного семестру вони писали так звані великі дисертації і захищали їх у присутності всіх студентів. Вчився кожен стільки, скільки бажав. Після закінчення повного навчального курсу чи будь-якого старшого класу студент отримував атестат за підписом ректора чи префекта, завірених печаткою Академії. До послуг студентів була лікарня, бурса, книжна лавка.

З 1701р. Київська колегія отримала офіційний статус Академії.

У ХУП-ХУІІІ століттях розвиток вищої школи в Україні гальмувався, головним чином, двома чинниками, а саме: розвиток вищої школи в тій частині, що входила до складу Росії, відбувалось в жорстких умовах абсолютної русифікації, а в регіонах, що входили до складу Польщі, Австро-Угорщини та Румунії, здійснювалися відповідно полонізація, онімечення та румунізація населення.

Визначальну роль у розвитку освіти на західноукраїнських землях відіграв Львівський університет, хоча цей навчальний заклад був заснований (1661р.) з метою посилення полонізації українського населення.

Львівський університет – найдавніший з класичних університетів України. Час його заснування різні джерела подають по-різному. Існує думка, що час заснування відноситься до 1661р. За іншою точкою зору, Львівський університет остаточно засновано цісарським декретом від 21 жовтня 1784р. Його структуру в 1661р. складали чотири факультети: теологічний,

юридичний, медичний, філософський, а також повна гімназія. Університет наділявся такими ж правами, як і інші університети Австрійської держави. Спеціальним декретом 1787р. при університеті було засновано Руський інститут (Студіум Руськентум), в якому окремі навчальні предмети богослов'я та філософії викладалися українською мовою. Руський інститут призначався для підготовки освічених священиків з числа молодих людей, що не володіли латинською мовою.

Питання 2. Розвиток вищої освіти в Україні у XVIII на початку XIX століття.

У першій половині XVIII ст. на Лівобережжі і в Слобідській Україні, що входили до складу Росії, рівень освіти був відносно високим.

На зразок Києво-Могилянської колегії /академії/, були створені: колегії в Новгород-Сіверському, Чернігові, Харкові, Полтаві й Переяславі, в яких навчалися діти не лише духовенства й козацької старшини, а й міщан, козаків і селян.

Особливо відомим у середині XVIII ст. стає Харківський колегіум. Багато його випускників стали відомими діячами російської та української культури (Каченовський М.Г. – професор і ректор Московського університету; Толмачов Я.В. – професор і ректор Петербурзького педінституту; Базилевич Г.І. – перший російський клініцист).

У Харківському колегіумі навчалися діти усіх верств населення. Станом на 1788 р. навчалось 287 учнів (дітей дворян – 120, духовних осіб – 50, міщан і селян – 67). У колегіумі постійно переглядався зміст освіти, вводилися нові предмети для задоволення потреб у знаннях українського дворянства. Так, з 1765р. започатковане вивчення французької та німецької мов, поглиблюється курс математики. Вивчається інженерна справа, геодезія тощо. Ведеться загальнокультурна і естетична підготовка (література, музика, живопис, архітектура).

Якщо на першому етапі навчальний процес у Харківській колегії здійснювався за зразком колегії Київської (граматика, поетика, риторика, філософія, богослов'я), то у другій пол. XVIII ст. він був перероблений за зразком планів Московського університету (/математика, інженерна справа, геодезія, історія, географія, теологія, право, медицина).

Це зумовлювалося потребами розвитку на Україні промисловості і намаганнями дворянства та української старшини дати своїм дітям досконалу й широку освіту. У колегії навчалися представники різних станів, за винятком дітей кріпаків.

Питання 3. Становлення в Україні класичної університетської освіти.

Харківський університет – перший на території України, що входив до складу Російської імперії – був заснований наприкінці січня 1805р. Відносно ліберальна політика, здійснювана в цей час російським урядом, сприяла відродженню української культури і освіти. Університет засновано з

ініціативи відомого вченого-винахідника, освітнього і громадського діяча, українця за походженням – Василя Каразіна. Його підтримувала громадськість Харківщини і Полтавщини. В. Каразін був рішучим противником кріпацтва, людиною широких поглядів. У новоствореному навчальному закладі працювали Олександр Потебня, Дмитро Багалій, Микола Сумцов, Дмитро Яворницький. Вони своєю працею сприяли розвитку науки і техніки, мови і літератури, піднесенню української культури. З діяльністю університету пов'язана діяльність Петра Гулака-Артемовського, Григорія Квітки-Основ'яненки, вихованцем Харківського університету був Микола Костомаров.

Університетські вчені видавали українські альманахи, етнографічні збірки, інші україномовні видання. Певною мірою цьому сприяв університетський статут (1863р.), згідно з яким університетам Росії надавалася часткова автономія. Проте після вбивства у березні 1881р. царя Олександра II з лібералізмом було покінчено. Новий статут (1884р.) скасовував всі привілеї цих вищих навчальних закладів, які тепер мали повністю підлягати Міністерству освіти. Була заборонена виборність ректорів, деканів, і навіть професорів: керувати університетами став чиновник – куратор округу. Водночас обмежувались права професорських рад. Лише у 1905р. після відомих революційних подій у Росії був підготовлений новий університетський статут. На цей час Харківський університет став осередком українського націонал-демократичного руху. За деякими даними, вже тоді професор Д.Багалій викладав українською мовою. У 1905р. рішенням Вченої ради університету І.Я.Франкові та М.Грушевському були присвоєні вчені звання. Після 1917р. університет був спочатку реорганізований в Академію теоретичних знань, а згодом в Університет народної освіти, якому було присвоєно ім'я професора О.Потебні.

Київський університет був відкритий 15 липня 1834р. Була використана матеріальна база Кременецького ліцею, який був закритий в 1831р. у зв'язку з тим, що студенти польські брали участь у збройному повстанні проти царизму. Спочатку у навчальному закладі функціонував усього один факультет – філософський. Він мав два відділення – історичне і фізико-математичне. Серед викладацького складу були польські, російські та німецькі професори, зокрема, поляки – викладачі Кременецького ліцею.

У 1835р. в університеті було відкрито юридичний, а в 1841р., на базі ліквідованої Віденської медичної академії – медичний факультет. У такому складі університет функціонував до 1920р. З Київським університетом нерозривно пов'язане ім'я геніального українського поета Тараса Григоровича Шевченка.

У квітні 1846р. Т.Шевченко вступає до Кирило-Мефодіївського братства – таємної організації, заснованої у Києві у грудні 1845р. - січні 1846р. У лютому 1847р. Т.Шевченко був затверджений на посаді вчителя малювання у Київському університеті, а 24 березня 1847р. поета

заарештували і відправили до Петербурга, де ув'язнили в казематі III відділу. Становлення Київського університету як навчального заклад відбувалося з великими труднощами; навчальний процес у ньому неодноразово припинявся.

Одеський університет (1865р.) створювався як новоросійський на базі Рішельєвського ліцею, що функціонував в Одесі з 1814р. З початку свого існування університет мав історико-філологічний фізико-математичний, юридичний і медичний факультети. Ініціатором відкриття Одеського університету був відомий вчений-педагог М.І.Пирогов, а також М.М.Могилянський та генерал-губернатор П.Строганов. Ім'я І.Мечникова присвоєно з 1945р.

Питання 4. Відродження національної університетської освіти 1917-1920рр.

З часу проголошення в Україні незалежності (1917-1920 рр.) було дещо зроблено, особливо в організаційному вищій національній освіті. Так, науковим товариством та Київським кооперативним комітетом 5 жовтня 1917р. був заснований Київський Український народний університет у складі трьох факультетів: історико-філологічного, фізико-математичного і правового, а також підготовчих курсів при загальній кількості 1400 слухачів. Очолив університет професор І.М.Ганицький. Лекції проводилися в університеті св. Володимира.

У цей час почали функціонувати історико-філологічний факультет у Полтаві. У Києві, Одесі, Катеринославі почали діяти факультети з російською, єврейською і польською мовами викладання. Були переглянуті правила вступу до університетів України; у всіх університетах створено кафедри української мови та літератури, історії України та права. Російські університети св. Володимира, Харківський і Новоросійський 30 липня 1918р. були оголошені державними університетами України. Велася підготовча робота до відкриття університетів у Полтаві та Чернігові. Порушувалося питання про організацію української університету з двома факультетами (юридичним та історико-філологічним). У Ніжині було розроблено проект і статут Академії князя Безбородька, де зазначалося, слухачі і слухачки Академії, діставши знання вчителя або вчительки.

Усього в Україні до 1917 року діяло 27 вищих навчальних закладів, у яких навчалася понад 35000 студентів. Напередодні війни 1941 року в Україні функціонувала університетська система, до складу якої входило шість класичних університетів – Київський, Харківський, Львівський, Одеський, Дніпропетровський, Чернівецький, а після закінчення війни та приєднання Закарпаття до України до університетської системи ввійшов Ужгородський державний університет – перший вищий навчальний заклад на Закарпатті.

Питання 5. Особливості розвитку вищої освіти в Україні у другій

половині ХХ ст.

Практично впродовж усього радянського періоду, за винятком 20-х років, розвиток освіти в Україні позначався втратою національної самобутності, русифікацією і нівелюванням закладів освіти всіх типів щодо структури, змісту, форм, напрямів діяльності на засадах централізації.

У 50-і роки минулого століття головними центрами вищої освіти в Україні залишалися Київ, Харків, Одеса і Львів. У 1958 році у цих містах концентрувалося 70 вищих навчальних закладів із 140, а в них навчалося 59% від загальної чисельності студентів. У Харкові було 24 ВНЗ, у Києві - 18, у Одесі -16, у Львові -12 вищих навчальних закладів.

В другій половині 80-х років ХХ ст. на території України було розташовано 148 вищих навчальних закладів, де навчалося близько 900 тис. студентів.

Питання 6. Розвиток університетської освіти в незалежній Україні

На час проголошення незалежності) в Україні діяло 156 вузів. Упродовж 1990-х рр. галузь була значною мірою реформована. В цей час розпочинається новий етап у розвитку національної вищої школи. Відроджуються і впроваджуються колишні кращі надбаня функціонування вищих навчальних закладів та досвід зарубіжних країн. В даний період прийнято низку державних документів, спрямованих на подальший розвиток національної системи освіти в Україні і, зокрема, вищих навчальних закладів. Це Закон України "Про освіту" (1993 р.), Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття) (1992 р.), Закон України "Про вищу школу" (2002 р.). Згідно з цими документами значно змінена структура вищої освіти (введено поняття вищих навчальних закладів I, II, III і IV рівнів акредитації; запроваджено ступеневу освіту). Усе це дає змогу розвивати національну систему освіти взагалі і вищої професійної зокрема.

Система вищої освіти в України починає формуватися як один із найголовніших цінностей державності, суспільної свідомості т національної безпеки.

Для реформування системи вищої освіти в Україні характерний пошук оптимальної відповідності між сформованими традиціями в українській вищій школі й новими віяннями, пов'язаними зі вступом у світовий освітній простір. На цьому шляху спостерігаємо кілька тенденцій.

Перша пов'язана з розвитком багаторівневої системи в багатьох університетах України. Переваги цієї системи в тому, що багаторівнева система організації вищої освіти забезпечує ширшу мобільність щодо темпів навчання й вибору майбутньої спеціальності. Вона формує здатність у випускника освоювати на базі отриманої університетської освіти нові спеціальності.

Друга тенденція – значне збагачення вищих навчальних закладів сучасними інформаційними технологіями, широке підключення до мережі "Інтернет" та інтенсивний розвиток дистанційних форм навчання студентів.

Третя тенденція – університизація вищої освіти в Україні й процес інтеграції всіх вищих навчальних закладів з провідними у країні й у світі університетами, що зумовлює появу університетських комплексів.

Четверта тенденція полягає в переведенні вищої школи України на самофінансування.

П'ята тенденція відновлення вищої професійної освіти з урахуванням світових стандартів. Тому спостерігаємо перехід українських ВНЗ в режим дослідницько-експериментальної роботи з апробації нових навчальних планів, освітніх стандартів, нових освітніх технологій і структур управління.

Лекція 3.

Тема Інноваційні педагогічні технології підготовки фахівців у розвинених країнах світу

Мета вивчення: ознайомлення з інноваційними педагогічними технологіями. Оволодіння методами та засобами їх запровадження в освітній процес ЗВО.

Обсяг навчального часу: 2 год.

СЛАЙД 3.

План заняття

1. Історія становлення та розвитку педагогічних технологій. Сутність і взаємозв'язок понять освітні технології, педагогічні технології та навчальні технології.
2. Технологія проблемного та групового навчання.
3. Ігрові технології та їх характеристики.
4. Технологія Кейс стаді.
5. Характеристика нових інформаційних технологій (комп'ютерних) і технології дистанційного навчання.
6. Дистанційне навчання.

Література:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.
3. Державне управління виховним процесом в закладах вищої освіти України: монографія / В.П. Садковий та ін. Хапків, 2019. 352 с.
4. Етичний кодекс ученого України URL:: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09> 2. (дата звернення: 18.06.2020).
5. Європейська Федерація Коучингу URL:

<http://www.eurocoach.eu/ru/ecf-segodnya/> (дата звернення: 19.07.2020).

6. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / відп. ред. Зайченко І.В. Київ : Видавництво Ліра, 2017. 484 с.

7. Коучинг - інструмент особистого і професійного розвитку URL: <http://www.lifecoach.com.ua/> (дата звернення: 17.07.2020).

8. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : монографія. За ред. Я. М. Мартинишина. Біла Церква : Видавець О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.

9. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.

10. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.07.2020).

11. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навч. - метод. посібн. Івано-Франківськ, 2017. 166 с.

12. Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О. В. Базелюк та ін. Житомир: «Полісся», 2018. 160 с.

13. Шведун В.О. Особливості впровадження дистанційної освіти у закладах вищої освіти і бізнесі. *Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць*. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, Вип. 8. У 2 ч. : Ч. 2. 2017. С. 119–122.

14. Шевчук А. С. Формування компетентності викладача у царині дистанційного навчання та створення електронного навчального курсу. *Наук. вісник Ізмаїльського держ. гуманіт. унів-ту : зб. наук. праць. Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2018. Вип. 39. С. 111-117.

Ключові поняття: Освітні технології, педагогічні технології, навчальні технології, технологія проблемного, технологія групового навчання, ігрові технології, інформаційні технології (комп'ютерні), технології дистанційного навчання.

Питання 1. Історія становлення та розвитку педагогічних технологій
Етимологія слова «технологія» означає «знання обробки матеріалу».

Поняття «педагогічна технологія» відоме з 20-х років ХХ ст., зустрічається в працях А.Ухтомського, С.Шацького, В.Бехтерева, І.Павлова та ін. Вже тоді воно трактувалося по-різному: в одному разі – як сукупність прийомів і засобів, спрямованих на чітку й ефективну організацію навчальних занять, що нагадує виробничу технологію; в іншому – як уміння оперувати навчальним і лабораторним обладнанням, використовувати наочні посібники.

Із розвитком навчальної техніки та комп'ютеризації навчання «технологія навчання» та «педагогічна технологія» стали усвідомлюватись системою засобів, методів організації й управління навчально-виховним процесом. На кінець 70-х – початок 80-х років відокремились два складники педагогічної технології: використання системного знання для вирішення практичних задач; використання в навчальному процесі технологічних засобів.

Освітні технології відбивають загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору, їх призначення – прогнозування розвитку освіти, його конкретне проектування та планування, передбачення результатів, а також визначення відповідних освітнім цілям стандартів.

Педагогічні технології втілюють тактику її реалізації у навчально-виховному процесі шляхом впровадження моделей останнього та тотожних йому моделей управління цим процесом.

Педагогічна технологія відображає модель навчально-виховного й управлінського процесів освітнього закладу й об'єднує в собі зміст, форми та засоби кожного з них.

Навчальна технологія – поняття близьке, але не тотожне поняттю педагогічна технологія. Воно відбиває шлях освоєння конкретного навчального матеріалу (поняття) в межах відповідного навчального предмета, теми, питання. Потребує спеціальної організації навчального змісту, адекватних йому форм і методів навчання. Але можливі й такі варіанти: до форм навчання добираються зміст і методи навчання або до методів – форми та структурується зміст навчання.

Грунтовний аналіз літературних джерел дозволив нарахувати понад 300 визначень «педагогічна технологія». Близькими до нашого розуміння є визначення:

Педагогічна технологія – це продумана в усіх деталях модель педагогічної діяльності з проектування, організації та проведенню навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів та вчителя (В.Монахов).

Педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічної мети (М.Кларін).

Педагогічна технологія є змістовим узагальненням і може бути представлена трьома аспектами: науковим; процесуально-описовим; процесуально-дійовим.

Педагогічна технологія повинна задовольняти деяким основним методологічним вимогам, критеріям технологічності: концептуальність; системність; логічність процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність; керованість; ефективність; відтворюваність; єдність змістової і процесуальної частини, їх взаємообумовленість.

Джерелами та складовими частинами нових педагогічних технологій є:

соціальне перетворення та нове педагогічне мислення; суспільні, педагогічні, психологічні науки; сучасний передовий педагогічний досвід; історичний вітчизняний і зарубіжний досвід (надбання попередніх поколінь); народна педагогіка.

У сучасній педагогічній теорії і практиці існує багато варіантів педагогічних технологій. Найбільш глибоко та різнобічно до їх класифікації, на нашу думку, підійшов Г.К.Селевко, який дає класифікацію за суттєвими та інструментально значимими властивостями: цільовій орієнтації, організації навчання, особливостями змісту освіти, орієнтації на особистісні структури (ЗУН – оволодіння знання, уміння, навички, СРД – систему розумових дій, СЕМ – систему естетично-моральну, СКМ – систему самокеруючих механізмів, СДП – систему дійово-практичну).

Питання 2. Технологія проблемного та групового навчання.

Під проблемним навчанням розуміють таку організацію навчальних занять, котрі передбачають створення під керівництвом вчителя проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність учнів щодо їх розв'язання, результатом якої є творче оволодіння знаннями, навичками, уміннями та розвиток розумових здібностей. Вчителем використовуються різні типи проблемних ситуацій, як за змістом так і рівнем складності.

Основою проведення навчальних занять, наприклад з історії – є групові технології. Академічна група поділяється на мікрогрупи. Технологічний процес групової роботи складається з таких елементів: підготовка до виконання групового завдання (постановка пізнавальної задачі (проблемної ситуації); інструктаж про зміст і послідовність роботи; рекомендації щодо дидактичного матеріалу в групах); групова робота (знайомство з матеріалом, планування роботи в групі; розподіл завдань між членами групи; індивідуальне виконання завдань; обговорення індивідуальних результатів роботи в групі; обговорення загального завдання групи (зауваження, доповнення, уточнення, узагальнення); підведення підсумків групового завдання); заключна частина (повідомлення про результати роботи в групах; аналіз пізнавальної задачі, рефлексія; загальний висновок щодо групової роботи та виконання поставленої задачі). Висновки про роботу групи та їх членів.

Питання 3. Ігрові технології та їх характеристики

(Ф. Шиллер, Г.Спенсер)

На практичних заняттях використовуються також технології на основі активації та інтенсифікації діяльності студентів – ігрові технології. *Концептуальними основами ігрових технологій є психологічні механізми ігрової діяльності, що спираються на фундаментальні потреби особистості в самовираженні, самоутвердженні, самовизначенні, саморегуляції, самореалізації.*

За цільовими орієнтаціями ігрові технології поділяються на: дидактичні, виховні, розвивальні, соціалізуючі.

За характером педагогічного процесу: навчальні, тренінгові, контролюючі, узагальнюючі, пізнавальні, виховні, розвивальні, репродуктивні, продуктивні, творчі, комунікативні, діагностичні, профорієнтаційні, психотехнічні.

За ігровою методикою: предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні, драматизації.

Ігрові технології сприяють розвитку системи розумових дій, естетично-моральних якостей, дійово-практичної сфери та самокеруючих механізмів.

У ВНЗ широко використовуються ділові ігри для розв'язання комплексних задач засвоєння нового, закріплення матеріалів, розвитку творчих здібностей, формування загально-навчальних умінь. Ділові ігри дають можливість студентам зрозуміти навчальний матеріал із різних позицій.

У процесі вивчення дисциплін застосовуються різні модифікації ділових ігор: імітаційні, операційні, рольові ігри, діловий театр, психо- і соціограма.

Питання 4 Технологія Кейс-стаді

Суть методу полягає в використанні конкретних випадків (ситуацій, історій, тексти яких називаються «кейсом») для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень учнями з певного розділу навчальної дисципліни.

Кейс – це одночасно і вид завдання, і джерело інформації для його виконання.

Кейси (ситуаційні справи) мають чітко виражений характер і мету. Як правило, вони пов'язані з проблемою або ситуацією, яка існувала чи і зараз існує. Це завжди моделювання життєвої ситуації, і те рішення, що знайде учасник кейса, може служити як відбиттям рівня компетентності і професіоналізму учасника, так і реальним рішенням проблеми.

Цілі кейс-технологій:

- аналіз інформації (самостійно та у складі групи);
- пошук ключових проблем запропонованого завдання;
- пошук відомостей, які необхідні для вирішення завдання;
- пошук та оцінка альтернативних шляхів розв'язання завдання;
- обрання найкращого рішення і складання плану дій.

Основні етапи кейс – метода:

- пред'явлення кейсу вчителем;
- індивідуальне вивчення кейсу кожним членом групи;
- розробки варіантів індивідуальних рішень;
- обговорення варіантів індивідуальних рішень в кожній підгрупі;
- підготовка до обговорення і дискусії.

У кейс-технології не даються конкретні відповіді, їх необхідно знаходити самостійно. Це дозволяє учневі, спираючись на власний досвід, формулювати висновки, застосовувати на практиці одержані знання, пред'являти власний (або груповий) погляд на проблему. В кейсі проблема представлена в неявному, схованому вигляді, як правило, вона не має однозначного вирішення.

Переваги використання кейс-технології.

Кейс-метод або метод ситуаційних вправ є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем, спілкуватися іноземною мовою.

Кейс-метод передбачає командний характер пізнавальної діяльності, творчий підхід до пізнання, поєднання теоретичних знань і практичних навичок, глибоке занурення у ситуацію. Технологія „кейс” досить сильно впливає на професіоналізацію учнів, сприяє їхньому дорослішанню, формує інтерес і позитивну мотивацію до навчання. Кейс-технології дають змогу виявити різноманітні точки зору, розвинути навички аналізувати та мислити критично.

Питання 5. Характеристика нових інформаційних технологій (комп'ютерних) та технології дистанційного навчання

Будь-яка педагогічна технологія – це інформаційна технологія, оскільки основу технологічного процесу навчання складає інформація та її рух (перетворення). Тому більш точним було б визначення для цих технологій – технічні інформаційні технології.

Технічні інформаційні технології – це процеси підготовки та передачі інформації, засобом якої є комп'ютер та інші технічні засоби. Вони

розвивають ідею програмованого навчання та відкривають дійсно нові, ще не досліджені варіанти навчання, пов'язані з унікальними можливостями сучасних комп'ютерів і телекомунікацій. Проте в наукових джерелах ці технології отримали назву комп'ютерних технологій.

Комп'ютерні технології спрямовані на: підготовку особистості інформаційного суспільства; формування умінь працювати з інформацією; розвиток комунікативних здібностей; формування дослідницьких умінь і умінь вибору оптимальних рішень; забезпечення великим обсягом якісної інформації.

Концептуальними положеннями комп'ютерних технологій є: навчання – спілкування з комп'ютером; пристосування комп'ютера до індивідуальних особливостей студента (принцип адаптивності); діалоговий характер навчання; керуваність і корекція викладачем процесу навчання; здійснення взаємодії студентів з комп'ютером за всіма типами: суб'єкт, об'єкт, суб'єкт-об'єкт, об'єкт-суб'єкт; оптимальне поєднання індивідуальної і групової роботи; створення психологічного комфорту при спілкуванні з комп'ютером; необмежене навчання: зміст, його інтерпретація та додатки; комп'ютерна технологія засновується при використанні деякої формалізованої моделі змісту, котрий представлений програмними засобами, записаними в пам'ять комп'ютера, та можливостями телекомунікаційної мережі.

Питання 6. Дистанційне навчання

У останній час з'явилася нова технологія – технологія дистанційного навчання. Поява дистанційної освіти не випадкова – це закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов.

Дистанційна освіта – комплекс освітніх послуг, що надаються широким колам населення в країні і за кордоном за допомогою спеціалізованого інформаційного освітнього середовища, що базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані (супутникове телебачення, радіо, комп'ютерний зв'язок тощо).

Дистанційне навчання – сукупність інформаційних технологій, що забезпечують доставку студенту основного обсягу матеріалу, інтерактивну взаємодію студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи щодо засвоєння матеріалу, а також оцінку їхніх знань та навиків у процесі навчання.

У визначення дистанційного навчання входять три компоненти: відкрите навчання, комп'ютерне навчання, комп'ютерна система комунікацій (Інтернет).

Основними принципами дистанційного навчання є: гуманізм, пріоритетність педагогічного підходу при проектуванні освітнього процесу в дистанційному навчанні; педагогічна доцільність застосування нових інформаційних технологій; вибір змісту освіти; забезпечення захисту інформації, що циркулює в дистанційному навчанні; стартовий рівень освіти

тощо.

Основними видами забезпечення дистанційного навчання є методичне, програмне, технічне, інформаційне, організаційне.

Лекція 4.

Тема: Організація і тенденції розвитку університетської освіти в Україні.

Мета вивчення: ознайомитися з основними напрямками співпраці ЗВО з провідними зарубіжними освітніми закладами., основними тенденціями розвитку університетської освіти в Україні.

Обладнання: мультимедійний проектор, комп'ютер, програмний продукт Microsoft Office PowerPoint 2007.

План лекції:

1. Принципи організації університетської освіти.
2. Міжнародні програми співпраці університетського освітнього простору України з освітніми закладами зарубіжних країн
3. Програма Erasmus+ напрямки її роботи і можливості
4. Оформлення заявки на участь в програмі Erasmus+ в Україні.

Література

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.
3. Державне управління виховним процесом в закладах вищої освіти України: монографія / В.П. Садковий та ін. Хапків, 2019. 352 с.
4. Етичний кодекс ученого України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09> 2. (дата звернення: 18.06.2020).
5. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / відп. ред. Зайченко І.В. Київ : Видавництво Ліра, 2017. 484 с.
6. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 4. (дата звернення: 17.07.2020).
7. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (дата звернення: 12.06.2020).
8. Коучинг – інструмент особистого і професійного розвитку URL: <http://www.lifecoach.com.ua/> (дата звернення: 17.07.2020).

9. Лопушняк Г.С., Рибчанська Х.В. Вища освіта України: державне регулювання та перспективи розвитку: монографія. Львів: Ліга Прес», 2018. 283 с.
10. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.06.2020).
11. Національний Темпус-офіс в Україні: веб-сайт. URL: <http://tempus.org.ua/uk/vyshhaosvita-ta-bolonskyi-proces.html> (дата звернення: 6.06.2020).
12. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : монографія. За ред. Я. М. Мартинишина. Біла Церква : Видавець О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.
13. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
14. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.07.2020).
15. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навч. - метод. посібн. Івано-Франківськ, 2017. 166 с.
16. Рибчанська Х. В. Принципи державного регулювання вищої освіти в Україн. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2017. № 2. С. 329–337
17. Шведун В.О. Особливості впровадження дистанційної освіти у закладах вищої освіти і бізнесі. *Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць*. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, Вип. 8. У 2 ч. : Ч. 2. 2017. С. 119–122.

Ключові поняття: принципи університетської освіти, міжнародні програми, вища освіта, Erasmus+

Основний зміст

Питання 1. Принципи організації університетської освіти

Основна місія університету полягає у залученні молоді людини до сукупності усіх видів знання. Історія науки свідчить, що університети намагалися сформувати універсальні світоглядні позиції для розуміння життя, світу, космосу, людини, дати універсальну освіту випускникам, котрі після завершення навчання в *Aima mater*, вливалися до еліти суспільства.

Одним з основоположних аспектів функціонування університетської освіти є дотримання організаційних принципів

У першу чергу до них належать принципи, котрі забезпечують

неперервність наукової творчості: викладання новітніх наукових знань і методів пізнання та залучення студентів до науково-дослідної діяльності. Тому головне завдання університету полягає у тому, щоб розбудити у юнацтва потяг до вогнику науки, допомогти випускникові переносити наукові ідеї в конкретні галузі знань та суспільної практики.

Узагальнюючи історичний досвід, можна сформулювати головні принципи університетської освіти:

- - повнота, різнобічність та універсальність, пропонованих університетом знань;
- - дух свободи і творчості у процесі викладання і учіння;
- - здібність університету до самовідтворення шляхом підготовки викладачів і вчених із числа своїх студентів.

Ці принципи мають бути притаманні кожному університету, незалежно від історичної епохи і характеру його розвитку.

Що слід розуміти під повнотою і універсальністю університетського знання? З точки зору науковців повнота наукового знання полягає у тому, щоб забезпечити повноцінну взаємодію дослідників зі всіх галузей знання, які ведуть до загальної мети. Саме в університеті повнота науки, яка розвивається, забезпечує, з однієї сторони, широту світогляду майбутнього фахівця, а з іншої - створює засади для розвитку окремих галузей знання. Повноту, різнобічність і універсальність наукових знань розкривають через зміст університетського курсу, безпосередньо через теоретичний, практичний та експериментальний напрями науки, що є основою навчальної дисципліни. Однак співвідношення між теоретичними та практичними компонентами університетської освіти є різним, що безпосередньо впливає на рівень і специфіку підготовки фахівця.

В умовах університету термін "повнота знань" містить знання основ гуманітарних і природничих наук, знання про природу, людину і суспільство, загальноосвітні знання та глибоку теоретичну підготовку в межах конкретної фахової спеціалізації.

Відповідно вимог різнобічності, повноти і універсальності університетських знань перед українською вищою школою постає чітко окреслене завдання: "Формування змісту навчання з дисциплін змістових частин галузевих стандартів вищої освіти має розглядатися відповідно до детального опису визначень і належних знань, навичок і відносин у кожній з восьми галузей, а саме: комунікація рідною мовою; комунікація іноземною мовою; математична грамотність і основні компетентності в науці й техніці; інформаційно-комунікаційна компетентність; "вчись вчитися"; міжособистісні і громадянські компетентності; підприємництво; загальна культура".

З огляду на вище окреслене вирішенню цих та інших завдань які стоять перед вищою університетською освітою є адаптація і взаємозв'язок освітнього простору України з освітніми ситемами провідних

зарубіжних країн.

Питання 2. Міжнародні програми співпраці університетського освітнього простору України з освітніми закладами зарубіжних країн

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки вказано на такі стратегічні завдання реформування освіти, як відродження національної системи освіти, яка відіграє ключову роль у вихованні громадян держави, формуванні освічених творчих, креативних особистостей; виведення освіти на Україні на рівень розвинених країн [].

У вирішенні проблеми взаємозв'язку освітнього простору України з освітніми закладами зарубіжних країн великого значення набувають масштабні міжнародні програми, зокрема:

- - **ЕРАЗМУС**, мета якої полягає у тому, щоб забезпечити мобільність студентів Європи (так, наприклад, в межах програми до 10% студентів повинні пройти навчання у вищій школі іншої європейської країни).

- - **ЛІНГВА** - програма підвищення ефективності вивчення іноземних мов, розпочинаючи з початкових класів.

- - **ЕВРІКА**, завдання програми полягає у тому, щоб здійснити координацію досліджень в країнах Східної Європи. Незважаючи на досить повільну реінтеграцію, країни Східної Європи і СНД зберігають деякі загальні елементи інфраструктури освіти, які можуть використовуватися в інтеграційних процесах різного рівня і масштабу.

- - **ЕСПРПГ** - проект, орієнтований на об'єднання зусиль європейських університетів, науково - дослідних установ у створенні нових інформаційних технологій.

- - **ТЕМПУС** - загальноєвропейська програма, орієнтована на розвиток мобільності університетської освіти.

- - **ІРІС** - система проектів, спрямованих на розширення можливостей професійної освіти жінок.

Згадуючи слова Ціцерона: "Світовий організм - це неперервне ціле", нині можна говорити про світовий освітній простір ХХІ століття як про метасистему, котра зберігаючи різноманітність своїх складових частин (національних освітніх систем), визначає глобальні тенденції:

- Прагнення до демократичної системи освіти, тобто доступність освіти усьому населенню, доступність її ступенів, рівнів, надання автономності вищим навчальним закладам.

Забезпечення права на освіту всім бажаючим, надання можливості і рівних шансів для кожної людини на отримання освіти у вищому навчальному закладі, незалежно від національної і расової належності, віку та статі. У зв'язку з цим все більших темпів набуває розвиток системи дистанційної освіти, одним з завдань якої є надання можливості отримати освіту людям з обмеженими фізичними можливостями (інвалідам), молоді з віддалених регіонів, сільської і гірської місцевості, військовослужбовцям та

іншим категоріям громадян.

Збільшення навчально-виховних закладів, спрямованих на забезпечення різноманітних освітніх запитів, розвиток здібностей молодшої людини.

Розростання ринку освітніх послуг.

- - Розширення мережі закладів вищої освіти і демократизація соціального складу студентської молоді.
- - у галузі управління освітою відбувається пошук компромісу між жорсткою централізацією і повною автономією вищих навчальних закладів.
- - Постійне оновлення і корекція освітніх програм і навчальних планів, викликані динамікою соціально - економічних чинників.
- - У більшості розвинених країн освіта стає пріоритетним об'єктом фінансування.

Майже кожен сучасний студент або науковець так чи інакше зіштовхувався з такими назвами, як Erasmus та Erasmus Mundus, Tempus, але, здається, значно менше людей зможе чітко описати ці академічні програми Європейського Союзу та взаємозв'язки між ними. Спробуємо розібратись.

Усе почалося наприкінці 1980-тих років із епізодичних обмінів викладачами та студентами між університетами країн Європейського Союзу. У 1987 році для координації цих обмінів Європейська комісія створила програму Erasmus. Її було названо на честь гуманіста Еразма Роттердамського, який вважав за необхідне постійно мандрувати, а під час подорожей працював у різних університетах Європи. До того ж назва Erasmus – це акронім, який розшифровується як «Схема дії Європейського співтовариства для підвищення мобільності студентів університетів» (англ. Erasmus – European Community Action Scheme for the Mobility of University Students). Учасниками проекту стали університети всіх 28 країн Євросоюзу, а також Ісландії, Ліхтенштейну, Норвегії та Туреччини. Участь студентів і наукових співробітників університетів інших країн не передбачалася.

Тому у 2004 році була започаткована і програма Erasmus Mundus (лат. mundus – світовий, всесвітній), розрахована на громадян країн, які не входили до Євросоюзу.

У 2014 році сім відомих європейських програм, пов'язаних із освітою, наукою та спортом, об'єдналися у нову програму – **Erasmus+**, покликану охопити не лише академічну сферу, а й усі сектори культури: освіту, підготовку та молодіжну політику, спорт. Вона існуватиме з 2014 по 2020 рік. До складу програми увійшли Erasmus, Erasmus Mundus, Tempus, Youth in Action та інші.

Отже, зараз йтиметься саме про Erasmus+, однією з країн-партнерів якої є Україна та участь у якій доступна для українських студентів і науковців.

Питання 3. Програма Erasmus+ напрямки її роботи і можливості

Основною метою програми залишається розвиток молодіжної мобільності, сприяння сталому розвитку країн-партнерів у галузі вищої освіти, робота з молоддю, становлення європейського виміру у спорті (відповідно до плану роботи ЄС щодо спорту) та розповсюдження європейських цінностей у цілому. Головним засобом досягнення цієї мети в межах програми стає надання грантів для широкого кола дій і заходів у галузі освіти, підготовки кадрів, молоді та спорту.

Усі проекти програми реалізуються в межах п'яти напрямків:

1. **КА1 (Key Action 1) – Індивідуальна навчальна мобільність.** У межах цього напрямку здійснюється підтримка обміну студентами, викладачами та адміністративним персоналом між університетами країн-членів програми і країн-партнерів програми, зокрема України.

Детально про цей напрямок і можливості для українців у межах нього можна дізнатися на сайті Національного Erasmus+ офісу в Україні.

2. **КА2 – Проекти співпраці (співпраця для інновацій і обміну передовим досвідом).** Цей напрямок сформувався на базі колишньої самостійної програми Tempus. Він орієнтований на розвиток співпраці навчальних установ та інших організацій із країн-членів Erasmus+ й інших країн світу (країн-сусідів ЄС, країн-кандидатів і потенційних кандидатів, країн *Латинської Америки, Азії, Африки, Карибського басейну та регіону Тихого океану*). Заявки на проекти цього напрямку можуть подавати навчальні заклади та організації з усього світу.

КА3 – Підтримка реформ у сфері вищої освіти. Напрямок орієнтований на модернізацію вищої освіти, Болонський процес, розвиток і впровадження інструментів прозорості освіти, сприяння міжнародному діалогу у сфері освітньої політики.

3. **Проекти Жана Моне.** Програма Жана Моне – теж одна з тих, що увійшли до складу Erasmus+ у 2014 році. Її мета – сприяння поширенню у світі навчальних програм, присвячених Євросоюзу та євроінтеграційній тематиці. Гранти надаються навчальним закладам та іншим організаціям, які розробляють подібні навчальні програми та проводять обміни студентами в межах цієї тематики.

4. **Спорт.** Підтримка проектів, пов'язаних із розвитком спорту та проведенням спортивних заходів.

У межах кожного Key Action виділяється кілька піднапрямків, для яких встановлені різні умови участі й дати подання заявок.

Хто може брати участь

У проектах Erasmus+ можуть брати участь:

- вищі навчальні заклади й інші організації освітньої галузі з країн Євросоюзу та інших країн, орієнтовані на підтримку розвитку сфери вищої освіти;
- студенти, аспіранти, науковці та викладачі цих країн (опосередковано; як учасники проектів закладів та організацій, які отримали

грант Erasmus+).

Як взяти участь

На перший погляд, умови Erasmus+ можуть здатися доволі складними, але якщо послідовно ознайомитися з усіма інструкціями – все стає не таким страшним. Для тих, хто вже брав участь у програмах Tempus, Youth in Action чи подібних, підготовка проекту і подання заявки й зовсім не становитиме труднощів.

У дуже скороченому вигляді алгоритм дій, якщо ви бажаєте взяти участь у одному з напрямків програми Erasmus+, може бути приблизно таким:

Проекти співпраці

1. Передусім, звичайно, необхідно уявляти проект, для реалізації якого ви хочете отримати грант, і з'ясувати, до якого напрямку програми його можна віднести.

2. Найімовірніше, ви не ректор університету, але можливість взяти участь у програмі у вас є. Для цього ви повинні бути членом або засновником громадської організації.

3. Тепер *треба знайти партнерів* – громадські організації з інших країн світу. Тут потрібно дивитись умови участі в обраному напрямку програми, адже там регламентується необхідна кількість організацій-учасниць і те, до яких країн вони повинні належати. До речі, партнером може стати не лише організація, з представниками якої ви знайомі особисто.

Існує багато можливостей пошуку партнерів для участі в програмі Erasmus+. Про це написано багато статей, працюють тематичні групи у Фейсбуку і LinkedIn, на сайті Національного офісу Еразмус+ в Україні та в багатьох інших місцях, які ви швидко знайдете, зробивши запит у Google типу «Erasmus+ partnerssearch».

4. Оформити згідно з інструкцією заявку на участь у конкурсі та чекати на відповідь.

Індивідуальна активність

Якщо ви бажаєте взяти участь у програмі Erasmus+ як індивідуальний кандидат, варто розуміти, що в цьому випадку йдеться насправді не про безпосередню участь у конкурсах самої програми, а про участь у тих проектах, на які вже отримали фінансування за напрямками співпраці між університетами й установами. Саме це робить програму такою безмежною.

Наприклад, якщо ваш університет налагодив співпрацю з обміну студентами з якимось університетом Європи, ви можете брати участь у конкурсі, який влаштовує його керівництво для відбору студентів-учасників. Звичайно, це можуть бути і проекти інших організацій, перелік яких постійно змінюється та розширюється. На жаль, наскільки прозорою є для організацій схема участі в конкурсах програми Erasmus+, настільки вона не враховує інтересів індивідуальних учасників. «Запитуйте про можливості участі в обмінах Erasmus+ у навчальному відділі свого університету» – ось, мабуть, усе, що кажуть стосовно цього офіційні сайти програми.

Рішенням поки може стати безпосереднє звернення до Національного офісу Еразмус+ в Україні, самостійний пошук за допомогою пошукових систем або вистежування новин таких порталів, як «Студвей», автори яких регулярно моніторять такі можливості.

Куди звертатись?

Додаткову інформацію про програму можна знайти на сторінках програми Erasmus+, які існують на сайтах Європейської комісії або Виконавчого агентства ЄС з питань освіти, аудіовізуальних засобів і культури, а також на офіційних сайтах Національного Tempus/Erasmus+ офісу в Україні та Національного Tempus офісу в Україні.

Питання 4. Оформлення заявки на участь в програмі Erasmus+ в Україні.

Для всіх, хто цікавиться такими можливостями, розповідаю, як з першого разу стати учасником програми кредитної мобільності Еразмус +.

З чого почати?

Спочатку дізнайся, чи входить твій український університет у перелік тих, які виграли проекти на організацію міжнародної кредитної мобільності за обміном. В Інтернеті не завжди можна знайти найсвіжішу інформацію, тож найкращий спосіб – підійти у міжнародний відділ твого ВНЗ і просто запитати. Якщо виш у перелік входить, то він має свій список європейських партнерських університетів із доступними спеціальностями та визначеною кількістю студентів на кожен семестр. Обери бажаний виш і програму.

Відбір проходить у кілька етапів: аплікація та перша селекція, співбесіда та номінація і остаточне затвердження у партнерському університеті.

Етап I. Аплікація

Аплікація – це найголовніша частина, з якої одразу видно, чи сильний ти кандидат. Саме тому не завжди міжнародні програми передбачають інтерв'ю. Адже якщо ти не в змозі підготувати якісний пакет документів та вразити одразу, шансу змінити думку про себе на інтерв'ю уже не буде. У випадку Е

Пакет документів на кредитну мобільність *передбачає:*

- *Академічний транскрипт.* Оцінки мають велике значення, але не вирішальне. Середній бал нижче 85 значно знизить шанси на проходження на другий етап.

- *Мотиваційний лист.* Постався до цього серйозно – це шанс подати інформацію про себе так, як тобі вигідно (але правдиво). Навіть у випадку слабких оцінок грамотна аргументація може виставити на перший план інші сильні сторони. Вкладись у 500 слів, пиши конкретно, бери якістю, а не кількістю. Пам'ятай – твій лист і після номінації читатимуть у партнерському університеті, де звертають увагу на академічну структуру

листа, граматику та відсутність «води».

- *Список обраних предметів у закордонному виші.* Університети мають на своїх сайтах перелік предметів, які пропонувалися для вивчення іноземним студентам у попередньому навчальному році. З них доведеться обирати ті, які ти хотів би вивчати. Журі звертає на це увагу – обирай предмети обдуманно, щоб вони були між собою пов'язані та мали відношення до твоєї спеціальності. Можеш вибрати все, що подобається, але на кожен вибір підготуй переконливу аргументацію. Раджу зробити це з самого початку і відвести цьому кілька речень у листі. При цьому немає ніяких гарантій, що ці предмети будуть доступні у бажаний період мобільності. Остаточо це вже буде вирішуватися тільки після номінації – напряду з європейським університетом. Тоді список можна взагалі змінити повністю. Зазвичай, всі предмети так і залишаються, якщо ти сам цього хочеш.

Ці три пункти основні і треба викластися по максимуму. Високі оцінки свідчать, що ти зможеш навчатися за кордоном, мотиваційний лист – чого ти хочеш, а список предметів – знаєш, чого очікуєш від навчання у виші.

- *Наукова діяльність.* Це окремих пункт в аплікації, де від тебе хочуть почути про академічні досягнення поза межами аудиторії. Великим плюсом стануть твої публікації (будь-які), участь в олімпіадах, конференціях тощо. Якщо досягнень не багато, то акцент можна зробити на курсовій чи будь-якій іншій науковій роботі (якщо вона дійсно успішна). Розумно пов'язуй її тему з обраними предметами/спеціальністю. Розкажи, як твій науковий керівник виділив її серед інших. У крайньому разі поясни, що тебе зацікавили вже вивчені предмети і ти хочеш копнути глибше у партнерському університеті. Це найпростіше, але не менш дієве. Можеш зробити і такий хід: обраний університет оголосив про проведення конференції, яка збігається з терміном мобільності, і ти хотів би долучитися. З чогось треба ж починати.

- *Соціальна активність.* Студентська чи громадська заангажованість підтверджує набір лідерських навичок, вміння студента правильно планувати свій час, бажання робити щось корисне для середовища, у якому він живе. Важливий не перелік популярних студентських організацій, де ти бував кілька разів на зборах, а конкретні проекти, де відчутна саме твоя участь. Ти староста? Був волонтером на кількох заходах? Працював? Розкажи, чому тебе це навчило, і чому набуті якості будуть корисними під час навчання за кордоном. Все ж про організацію вечірок чи інші види волонтерства, які важко переконливо аргументувати, краще не згадувати. Знайди цікаві тобі студентські чи молодіжні організації/проекти у обраному університеті і розкажи, чому хотів би долучитися. Бажання не лише навчатися, а й вести активне соціальне життя там обов'язково виділить тебе серед інших. Отже, у мотиваційному листі уміло міксуй інформацію про свої здібності, здобутки і волонтерство із тим, чого хочеш від навчання за кордоном.

Пакет документів на кредитну мобільність не передбачає:

- *Рекомендаційний лист.* Програма мобільності зазвичай цього не вимагає, але будь готовим після номінації надати координати людини, яка зможе дати хорошу рекомендацію, усну. Це повинна бути людина з твого академічного середовища (викладач-професор).

- *Сертифікат на знання іноземної мови.* Офіційний сертифікат типу DAF/TOEFL теж не є обов'язковим. Достатньо надати окрему університетську довідку з оцінками з іноземної мови.

Етап II. Співбесіда

Її проводить університетське журі. У моєму випадку, це було двоє запрошених викладачів польських університетів, по представнику з міжнародного відділу та студентської колегії. Насправді, все, що тобі треба – переконати журі, що ти знаєш, заради чого туди їдеш, чому тобі це підходить і яким чином ти це використаєш, коли повернешся додому. Приходь із хорошим настроєм, добре підготуйся та говори впевнено – і все вийде.

Якщо буде можливість вибору, то іди першим. Співбесіди короткі, але оскільки кандидатів багато, процес затягується на цілий день. Журі стомлюється і під кінець вразити його важче.

Етап III. Номінація

Остаточне затвердження відбувається вже в партнерському університеті, з чим, зазвичай, проблем не виникає. Але бувають і прикрі винятки – відмовити можуть через недостатній рівень іноземної мови або слабку аплікацію. Не створюй додаткових проблем і всі папери за кордон пересилай вчасно.

Рекомендації з особистого досвіду:

- Не бійся обирати найсильніші університети та нові для тебе предмети.

- Дізнайся все про університет – сайти, блоги, соцмережі, спілкування зі студентами. Більше зрозумієш сам, заради чого туди їдеш, і краще напишеш про це у аплікації.

- Не обдурюй – висвітлюй свої сильні сторони або ж працюй над тим, чого тобі не вистачає.

- Не дублюй одну і ту ж інформацію у всіх пунктах аплікації, пиши так, щоб факти доповнювали один одного.

- Не відкладай аплікаційний пакет на останній день.

- Стався до цього серйозно, але без фанатизму.

Незалежно від кінцевого результату, податися на обмін – це свого роду тренування, корисне для кожного студента. Допомогає зрозуміти, чого хочеш, що цікаво і над чим варто працювати. А сама мобільність стає перевіркою – чи дійсно те, чого ти так прагнув, твоє. Поїхати вже цієї весни простіше, ніж здається!

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Факультет гуманітарної та економічної освіти

Кафедра педагогіки вищої школи

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ**

підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

(шифр і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою

Педагогіка вищої школи

(назва програми)

мова навчання

українська

Дніпро – Слов'янськ – 2024 р.

Практична 1.

Тема: Вища університетська освіта в країнах Європи: традиції та інновації

Мета вивчення: ознайомлення студентів з історичними віхами становлення європейської вищої школи та їх впливом на розвиток суспільства.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття

1. Перші університети та зміст освіти в них.
2. Становлення класичної університетської освіти в країнах Європи (Франція, Італія, Англія, Німеччина)
3. Вплив університетської освіти на економічний і соціальний розвиток суспільства.

Література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.
2. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : монографія. За ред. Я. М. Мартинишина. Біла Церква : Видавець О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.
3. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
4. Болонський університет URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Болонський_університет. (дата звернення: 15.06.2020).
5. Востокова Г. Наланда – город знаний <http://nervana.name/india/nalandas.htm> (дата звернення: 17.06.2020).

Завдання для самостійної роботи: підготувати доповідь на тему: Становлення ті історичні віхи розвитку найстаріших університетів Європи (за вибором здобувача).

Практична 2

Тема: Основні етапи розвитку вищої освіти в Україні

Мета вивчення: ознайомлення з історією розвитку вищої освіти в Україні; визначення особливостей розвитку вищої освіти в Україні.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття:

1. Феномен університету як корпорації. Університет як засіб виховання вченої людини.
2. Історичний характер розвитку освіти в Україні.
3. Вища освіта в Україні у XV–XVI століттях (Острозька академія (1576–1636 рр.), Києво-Могилянська академія (1632–1817 рр.)). Становлення Львівського Університету.
4. Вища освіта в Україні у XVIII – XIX столітті (Харківський університет (1805 р.), Київський університет (1834 р.), Одеський університет (1865 р.), Чернівецький університет (1875 р)).
5. Освітні реформи XIX століття. Статути вищих навчальних закладів.
6. Етапи розвитку вищої педагогічної національної школи України.
7. Університет як модель сполучення навчання, науки та громадського життя: поєднання наукового консерватизму, студентського демократизму та громадського моніторингу (Україна, XXI століття).
8. Університет у глобальному, локальному та міжкультурному вимірах.

Література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.
2. Востокова Г. Наланда – город знаний URL: <http://nervana.name/india/nalandas.htm> (дата звернення: 17.06.2020).
3. Донбаський державний педагогічний університет (1939 – 2019): ювілейна книга / упоряд. С. М. Швидкий. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 157 с.
4. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / відп. ред. Зайченко І.В. Київ : Видавництво Ліра, 2017. 484 с.
5. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 4. (дата звернення: 17.07.2020).
6. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (дата звернення: 12.06.2020).
7. Лопушняк Г.С., Рибчанська Х.В. Вища освіта України: державне регулювання та перспективи розвитку: монографія. Львів: Ліга Прес», 2018. 283 с.
8. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.06.2020).
9. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : монографія. За ред. Я. М. Мартинишина. Біла Церква : Видавець О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.
10. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня

вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.

11. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.07.2020).

12. Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О. В. Базелюк та ін. Житомир: «Полісся», 2018. 160 с.

13. Шевчук А. С. Формування компетентності викладача у царині дистанційного навчання та створення електронного навчального курсу. *Наук. вісник Ізмаїльського держ. гуманіт. унів-ту : зб. наук. праць. Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2018. Вип. 39. С. 111-117.

Основні завдання:

1. Підготувати доповідь (за вибором):

Університет як модель сполучення навчання, науки та громадського життя: поєднання наукового консерватизму, студентського демократизму та громадського моніторингу (Україна, ХХІ століття)».

Університет у глобальному, локальному та міжкультурному вимірах.

2. Користуючись довідниками, статистичними даними, матеріалами архівів і т. ін., підготувати історичну розвідку «Особливості розвитку вищої освіти в моєму місті».

Образчик до оформлення роботи вказаний в додатку 1.

Практична 3

Тема: Знайомство з ДВНЗ «ДДПУ»: історія, традиції, інфраструктура.

Мета вивчення: познайомити студентів з етапами становлення ДВНЗ «ДДПУ»; визначити особливості функціонування ЗВІЦ на сучасному етапі.

Обсяг навчального часу: 4 год.

План заняття

1. Історичні віхи ДВНЗ «ДДПУ»

2. Науково-методична робота .

3. Студентське самоврядування.

4. Матеріальна база.

5. Особливості функціонування ДВНЗ «ДДПУ» в умовах сьогодення.

Література:

1. Горлівський інститут іноземних мов державного вищого навчального закладу Донбаський державний педагогічний університет. URL: <https://www.education.ua/ua/universities/164/> (дата звернення 20.01.2020)

2. Державне управління виховним процесом в закладах вищої

освіти України: монографія / В.П. Садковий та ін. Хапків, 2019. 352 с.

3. Донбаський державний педагогічний університет (1939 – 2019): ювілейна книга / упоряд. С. М. Швидкий. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 157 с.

4. Донбаський державний педагогічний університет URL:: <http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/nauk/rating> (дата звернення 20.01.2020).

5. Кандидатські і докторські дисертації, захищені у спеціалізованих вчених радах ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (2012 – 2018 рр.) наук.-допоміж. Бібліорг. Показч. / упоряд. І. П. Лимаренко; вступ. ст. С. М. Курінної; наук. 46ед.. Н. В. Швидка; ред. Б. І. Маторін , Р. Г. Состін; М-во освіти і науки України: держ.ВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т »; Бібліотека. Словянськ: Видавництво Б. І. Маторіна, 2019. 72 с.

6. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (дата звернення: 12.06.2020).

7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.06.2020).

8. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.07.2020).

9. Шведун В.О. Особливості впровадження дистанційної освіти у закладах вищої освіти і бізнесі. *Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць*. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, Вип. 8. У 2 ч. : Ч. 2. 2017. С. 119–122.

Основні завдання:

Підготувати доповідь, презентацію (за вибором) на тему: Історичні віхи розвитку ДВНЗ «ДДПУ».

Практична 4

Тема: Глобальні проблеми університетської освіти

Мета вивчення: ознайомлення з принципами, формами та методами побудови кредитно-модульної системи організації навчального процесу в ВНЗ України. Формування орієнтованої основи для наступного засвоєння студентами навчального матеріалу з досліджуваної дисципліни.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття (навчальні питання):

1. Узгодження та поєднання національних компонентів вищої освіти різних країн із вимогами Болонського процесу

2. Основні завдання для створення умов щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Література:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярєвої. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.
3. Державне управління виховним процесом в закладах вищої освіти України: монографія / В.П. Садковий та ін. Хакпів, 2019. 352 с.
4. Етичний кодекс ученого України URL:: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09> 2. (дата звернення: 18.06.2020).
5. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / відп. ред. Зайченко І.В. Київ : Видавництво Ліра, 2017. 484 с.
6. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 4. (дата звернення: 17.07.2020).
7. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (дата звернення: 12.06.2020).
8. Лопушняк Г.С., Рибчанська Х.В. Вища освіта України: державне регулювання та перспективи розвитку: монографія. Львів: Ліга Прес», 2018. 283 с.
9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.06.2020).
10. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері: монографія. За ред. Я. М. Мартинишина. Біла Церква : Видавець О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.
11. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
12. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.07.2020).
13. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навч. - метод. посібн. Івано-Франківськ, 2017. 166 с.
14. Рибчанська Х. В. Принципи державного регулювання вищої освіти в Україн. *Соціально-трудова відносини: теорія та практика*. 2017. № 2. С. 329–337

15. Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О. В. Базелюк та ін. Житомир: «Полісся», 2018. 160 с.

16. Шевчук А. С. Формування компетентності викладача у царині дистанційного навчання та створення електронного навчального курсу. *Наук. вісник Ізмаїльського держ. гуманіт. унів-ту : зб. наук. праць. Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2018. Вип. 39. С. 111-117.

Питання для самостійної роботи:

1. Відмінність та подібність систем вищої освіти України й Європейських держав (доповідь; презентація).

Практична 5

Тема: Інноваційні педагогічні технології підготовки фахівців у розвинених країнах світу

Мета вивчення: ознайомлення з інноваційними педагогічними технологіями. Оволодіння методами та засобами їхнього запровадження в навчальний процес ЗВО.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття

1. Історія становлення та розвитку педагогічних технологій. Сутність і взаємозв'язок понять освітні технології, педагогічні технології та навчальні технології.

2. Модульно-рейтингова технологія навчання.

3. Технологія проблемного та групового навчання.

4. Ігрові технології та їх характеристики.

5. Характеристика нових інформаційних технологій (комп'ютерних) і технології дистанційного навчання.

6. Дистанційне навчання.

Література:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.

3. Європейська Федерація Коучингу URL: <http://www.eurocoach.eu/ru/ecf-segodnya/> (дата звернення: 19.07.2020).

4. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / відп. ред. Зайченко І.В. Київ : Видавництво Ліра, 2017. 484 с.

5. Коучинг - інструмент особистого і професійного розвитку URL: <http://www.lifecoach.com.ua/> (дата звернення: 17.07.2020).

6. Національний Темпус-офіс в Україні: веб-сайт. URL: <http://tempus.org.ua/uk/vyshhaosvita-ta-bolonskyi-proces.html> (дата звернення: 6.06.2020).
7. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : монографія. За ред. Я. М. Мартинишина. Біла Церква : Видавець О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.
8. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
9. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навч. - метод. посібн. Івано-Франківськ, 2017. 166 с.
10. Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О. В. Базелюк та ін. Житомир: «Полісся», 2018. 160 с.
11. Шведун В.О. Особливості впровадження дистанційної освіти у закладах вищої освіти і бізнесі. *Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць*. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, Вип. 8. У 2 ч. : Ч. 2. 2017. С. 119–122.

Основні завдання:

1. Проаналізувати питання та підготуватися до обговорення:
 - Інноваційні тенденції у професійній освіті.
 - Світовий досвід інновацій професійної освіти.
2. Ознайомитися та занотувати основні поняття освітнього законодавства «Інноваційні педагогічні технології на законодавчому рівні».

Практична 7

Тема: Напрями державної освітньої політики в розвитку університетської освіти в Україні

Мета вивчення: познайомити студентів з напрямками державної освітньої політики в Україні; визначити особливості розвитку вищої освіти в Україні на сучасному етапі.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття

1. Державна освітня політика. Нормативно-правова база розвитку вищої освіти.
2. Функції суб'єктів державної політики.
3. Студентське самоврядування.
4. Права суб'єктів освітнього процесу у вищій школі.
5. Особливості і протиріччя вищої освіти України
6. Участь студентів у науково-дослідній роботі ЗВО

Література:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.
3. Державне управління виховним процесом в закладах вищої освіти України: монографія / В.П. Садковий та ін. Хапків, 2019. 352 с.
4. Донбаський державний педагогічний університет URL:: <http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/nauk/rating> (дата звернення 20.01.2020).
5. Етичний кодекс ученого України URL:: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09> 2. (дата звернення: 18.06.2020).
6. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 4. (дата звернення: 17.07.2020).
7. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (дата звернення: 12.06.2020).
8. Коучинг - інструмент особистого і професійного розвитку URL: <http://www.lifecoach.com.ua/> (дата звернення: 17.07.2020).
9. Лопушняк Г.С., Рибчанська Х.В. Вища освіта України: державне регулювання та перспективи розвитку: монографія. Львів: Ліга Прес», 2018. 283 с.
10. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.06.2020).
11. Національний Темпус-офіс в Україні: веб-сайт. URL: <http://tempus.org.ua/uk/vyshhaosvita-ta-bolonskyi-proces.html> (дата звернення: 6.06.2020).
12. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : монографія. За ред. Я. М. Мартинишина. Біла Церква : Видавець О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.
13. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
14. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.07.2020).
15. Рибчанська Х. В. Принципи державного регулювання вищої освіти в Україні. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2017. № 2. С. 329–337

16. Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О. В. Базелюк та ін. Житомир: «Полісся», 2018. 160 с.

17. Шведун В.О. Особливості впровадження дистанційної освіти у закладах вищої освіти і бізнесі. *Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць*. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, Вип. 8. У 2 ч. : Ч. 2. 2017. С. 119–122.

18. Шевчук А. С. Формування компетентності викладача у царині дистанційного навчання та створення електронного навчального курсу. *Наук. вісник Ізмаїльського держ. гуманіт. унів-ту : зб. наук. праць. Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2018. Вип. 39. С. 111-117.

Питання для самостійної роботи:

Підготувати доповідь (за вибором). Теми:

1. Реферат як різновид науково-дослідницької роботи студента (зміст, вимоги до оформлення).
2. Проведення педагогічного експерименту в закладах вищої освіти

Практична 8

Тема. Нормативно-правова база в сфері вищої освіти України: характеристика основних документів

Мета вивчення: ознайомлення з нормативно-правовою базою в сфері вищої освіти України.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття

1. Університетська освіта і наука в Україні.
2. Основні нормативно-правові документи, що регламентують діяльність у сфері вищої освіти України: Закон України про вищу освіту, Закон України про інноваційну діяльність, Закон України про наукову та науково-технічну діяльність, Закон України про освіту.
3. Основні документи, які ратифікувала Україна в контексті євроінтеграційних процесів: Велика Хартія університетів, Сорбонська, Болонська, Лісабонська декларації, Комюніке (Саламанка, Прага, Берлін, Берген, Лондон, Льовен і Лувен-ла-Ньов, Будапешт, Відень, Бухарест тощо).
4. Міжнародна рамка кваліфікацій. Національна рамка кваліфікацій. Їх загальна характеристика, особливості впровадження в умовах університетського сектору освіти.

Література

1. Державне управління виховним процесом в закладах вищої освіти України: монографія / В.П. Садковий та ін. Хапків, 2019. 352 с.
2. Донбаський державний педагогічний університет URL:: <http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/nauk/rating> (дата звернення 20.01.2020).
3. Етичний кодекс ученого України URL::

- <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09> 2. (дата звернення: 18.06.2020).
4. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 4. (дата звернення: 17.07.2020).
5. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (дата звернення: 12.06.2020).
6. Коучинг - інструмент особистого і професійного розвитку URL: <http://www.lifecoach.com.ua/> (дата звернення: 17.07.2020).
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.06.2020).
8. Національний Темпус-офіс в Україні: веб-сайт. URL: <http://tempus.org.ua/uk/vyshhaosvita-ta-bolonskyi-proces.html> (дата звернення: 6.06.2020).
9. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : монографія. За ред. Я. М. Мартинишина. Біла Церква : Видавець О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.
10. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
11. Шведун В.О. Особливості впровадження дистанційної освіти у закладах вищої освіти і бізнесі. *Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць*. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, Вип. 8. У 2 ч. : Ч. 2. 2017. С. 119–122.

Основні завдання:

1. Опрацювати основні нормативно-правові документами, що регламентують діяльність у сфері вищої освіти України: Закон України про вищу освіту, Закон України про інноваційну діяльність, Закон України про наукову та науково-технічну діяльність, Закон України про освіту. Загальна характеристика, особливості впровадження в умовах університетського сектору освіти. (підготуватись до обговорення).
2. Ознайомитися з основними документами, які ратифікувала Україна в контексті євроінтеграційних процесів: Велика Хартія університетів, Сорбонська, Болонська, Лісабонська декларації, Комюніке (Саламанка, Прага, Берлін, Берген, Лондон, Льовен і Лувен-ла-Ньов, Будапешт, Відень, Бухарест тощо). Скласти таблицю.

Тема: Участь студентів у науково-дослідній роботі ЗВО

Мета вивчення: ознайомлення з особливостями науково-дослідної роботи в ЗВО

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття:

1. Право здобувачів на участь у науково-дослідній роботі. (право на вибір наукового керівника, участь у студентських наукових конференціях, проведенні дослідницької роботи на кафедрах).
2. Публікація наукових статей студентами.
3. Магістерська робота як різновид науково-дослідницької роботи здобувачів.
4. Уявлення про магістратуру, аспірантуру, докторантуру.

Література.

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.
3. Горлівський інститут іноземних мов державного вищого навчального закладу Донбаський державний педагогічний університет. URL: <https://www.education.ua/ua/universities/164/> (дата звернення 20.01.2020)
4. Державне управління виховним процесом в закладах вищої освіти України: монографія / В.П. Садковий та ін. Хапків, 2019. 352 с.
5. Донбаський державний педагогічний університет (1939 – 2019): ювілейна книга / упоряд. С. М. Швидкий. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 157 с.
6. Донбаський державний педагогічний університет URL:: <http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/nauk/rating> (дата звернення 20.01.2020).
7. Етичний кодекс ученого України URL:: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09> 2. (дата звернення: 18.06.2020).
8. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / відп. ред. Зайченко І.В. Київ : Видавництво Ліра, 2017. 484 с.
9. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 4. (дата звернення: 17.07.2020).
10. Кандидатські і докторські дисертації, захищені у спеціалізованих вчених радах ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (2012 – 2018 рр.) наук.-допоміж. Бібліорг. Показч. / упоряд. І. П. Лимаренко; вступ. ст. С. М. Курінної; наук. 5зед.. Н. В. Швидка; ред. Б. І. Маторін , Р. Г. Состін; М-во освіти і науки України: держ.ВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т »; Бібліотека. Слов'янськ: Видавництво Б. І. Маторіна, 2019. 72 с.

11. Коучинг - інструмент особистого і професійного розвитку URL: <http://www.lifecoach.com.ua/> (дата звернення: 17.07.2020).
12. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.06.2020).
13. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
14. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навч. - метод. посібн. Івано-Франківськ, 2017. 166 с.
15. Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О. В. Базелюк та ін. Житомир: «Полісся», 2018. 160 с.
16. Шведун В.О. Особливості впровадження дистанційної освіти у закладах вищої освіти і бізнесі. *Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць*. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, Вип. 8. У 2 ч. : Ч. 2. 2017. С. 119–122.
17. Шевчук А. С. Формування компетентності викладача у царині дистанційного навчання та створення електронного навчального курсу. *Наук. вісник Ізмаїльського держ. гуманіт. унів-ту : зб. наук. праць. Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2018. Вип. 39. С. 111-117.

Питання для самостійної роботи:

Підготувати реферат на тему (за вибором):

1. Участь здобувачів у наукових гуртках (на прикладі ЗВО);
2. Розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей здобувачів у вирішенні практичних завдань.

Практична 10

Тема Оформлення заявки для програми кредитної мобільності Еразмус +.

Мета: ознайомитися з основними вимогами включення до програми кредитної мобільності Еразмус +.

План заняття.

1. Аналіз Європейського освітнього простору (вибір ЗВО і програми)
2. Пакет документів на кредитну мобільність.
3. Пакет документів не передбачених для кредитної мобільності

Література

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

2. Донбаський державний педагогічний університет URL:: <http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/nauk/rating> (дата звернення 20.01.2020).
3. Етичний кодекс ученого України URL:: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09> 2. (дата звернення: 18.06.2020).
4. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 4. (дата звернення: 17.07.2020).
5. Кандидатські і докторські дисертації, захищені у спеціалізованих вчених радах ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (2012 – 2018 рр.) наук.-допоміж. Бібліорг. Показч. / упоряд. І. П. Лимаренко; вступ. ст. С. М. Курінної; наук. 55ед.. Н. В. Швидка; ред. Б. І. Маторін , Р. Г. Состін; М-во освіти і науки України: держ.ВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т »; Бібліотека. Словянськ: Видавництво Б. І. Маторіна, 2019. 72 с.
6. Національний Темпус-офіс в Україні: веб-сайт. URL: <http://tempus.org.ua/uk/vyshhaosvita-ta-bolonskyi-proces.html> (дата звернення: 6.06.2020).
7. Педагогіка вищої школи: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко та ін. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.

Питання для самостійної роботи:

Підготувати реферат (за вибором) на тему:

1. Програма ЄС Еразмус+ як чинник інтернаціоналізації вищої освіти України.
2. Як підготувати проектну заявку за напрямом жан монє програми ЄС Еразмус.

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Факультет гуманітарної та економічної освіти

Кафедра педагогіки вищої школи

**ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ**

підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

(шифр і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою

Педагогіка вищої школи

(назва програми)

мова навчання

українська

Дніпро – Слов'янськ – 2024 р.

Вимоги до написання творчої роботи з дослідження розвитку вищої освіти в рідній місцевості.

Індивідуальна науково-дослідна (творча) робота здобувачів спрямована на розвиток у майбутніх педагогів і науковці нахилів до пошукової, дослідницької діяльності, до творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних питань навчання і виховання. Вона також є формою організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів через індивідуально-спрямований розвиток їх здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Консультацію з написання навчально дослідної роботи слід давати на першому індивідуальному занятті так, як складність його виконання потребує значних пошукових зусиль і часу для його виконання.

Дана робота включає в себе дослідження історії становлення і розвитку освіти в рідній місцевості. Географічна прив'язка дослідження (робота виконується за матеріалами “малої” батьківщини) сприяє більшій зацікавленості здобувачів.

Роботу здобувачам слід розпочинати зі збору фактичних історико-практичних матеріалів: аналізу історико-педагогічної літератури; матеріалів місцевої періодичної преси; фондів краєзнавчих музеїв; бібліотек (міських, закладів ЗВО); опитування досвідчених педагогів, краєзнавців.

Отримавши і опрацювавши фактичний матеріал здобувач складає макет майбутньої роботи (зміст) розподіляючи матеріал за певними напрямками чи періодами (приблизна схема показана на зразку).

Виклад матеріалу слід здійснювати притримуючись наукового стилю, а також відповідно до вимог які висуваються до написання даного виду наукових робіт.

Першим пунктом роботи є написання “Вступу” в якому слід відобразити ціль даної роботи, а також коротку історичну довідку про час створення і назву місцевості, яка досліджується.

Для полегшення викладу основного матеріалу доцільно розділити період дослідження на декілька етапів, вказавши чинники даного розподілу (часові чинники, прив'язка до конкретних подій чи дат).

Розкриваючи кожен з етапів становлення освітніх установ необхідно спочатку подати статистичні дані загалом про кількість і види установ, а потім переходити до аналізу і опису кожного з них. Основні напрямки аналізу повинні включати: назву установи; час відкриття і реорганізації; ініціаторів і фундаторів які сприяли даному процесі; матеріальне і кадрове забезпечення; аналіз навчальних планів, програм і т ін.

Підводячи підсумки науково-дослідної (творчої) роботи здобувачі повинні представити:

- загальний рівень розвитку освіти в досліджуваному регіоні загалом, і конкретно вищої на кожному з етапів становлення і розвитку;
- виокремити чинники, які впливали на їх динаміку;
- вказати можливості використання досвіду роботи ЗВО, а також передового педагогічного досвіду персоналій (викладачів, науковців) у сучасних умовах реформування освіти.

При оформленні додатків здобувачі можуть використати, копії документів (постанови, розпорядження, клопотання, програми, атестати і т. ін.), в яких відображені факти діяльності і функціонування освітніх закладів, а також ілюстративний матеріал (фотографії приміщень, вихованців і працівників, важливі події в історії даних установ).

Оцінюють науково-дослідну роботу, використовуючи такі критерії:

1. Відповідність оформлення дослідження до вимог які ставляться до написання даного виду работ.
2. Глибина, повнота розкриття теми.
3. Логіка викладення матеріалу.
4. Власне бачення проблеми дослідником, творчий характер роботи.
5. Рівень навичок самостійної роботи з наукової літературою та вміння критично оцінити її.
6. Вчасність виконання і вміння представити роботу.

Зразок оформлення титульної сторінки та змісту творчої науково-дослідної роботи представлені в додатку 1.

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Факультет гуманітарної та економічної освіти

Кафедра педагогіки вищої школи

**КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ**

підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

(шифр і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою

Педагогіка вищої школи

(назва програми)

мова навчання

українська

Дніпро – Слов'янськ – 2024 р.

Питання до іспиту.

1. Становлення і розвиток університетів в США.
2. Передумови виникнення перших в Україні шкіл вищої освіти та перших університетів.
3. Розвиток вищої освіти в Україні у XVIII на початку XIX століття.
4. Становлення в Україні класичної університетської освіти.
5. Відродження національної вищої освіти 1917-1920рр.
6. Особливості розвитку вищої освіти в Україні у другій половині XX ст.
7. Розвиток університетської освіти в незалежній Україні
8. Історія становлення та розвитку педагогічних технологій. Сутність і взаємозв'язок понять освітні технології, педагогічні технології та навчальні технології.
9. Характеристика нових інформаційних технологій (комп'ютерних) і технології дистанційного навчання.
10. Принципи організації університетської освіти.
11. Міжнародні програми співпраці університетського освітнього простору України з освітніми закладами зарубіжних країн.
12. Програма Erasmus+ напрямки її роботи і можливості
13. Оформлення заявки на участь в програмі erasmus+ в Україні.
14. Сутність та компоненти системи дистанційної освіти...
15. Глобальні тенденції формування систем вищої освіти європейських країн.
16. Загальні принципи формування системи вищої освіти європейських країн
17. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах України.
18. Інноваційний університет як чинник модернізації освітньо-наукової сфери та розбудови суспільства знань.
19. Електронне навчання як інноваційний елемент навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах
20. Міжнародне співробітництво у сфері дослідницької діяльності університетів.
21. Світові тренди розвитку вищої освіти
22. Організація діяльності університетів епохи середньовіччя (Сорбонна)
23. Значення братств у розвитку української вищої школи XVI – XVII ст.
24. Історичні віхи становлення ДВНЗ «ДДПУ».
25. Академічна доброчесність: проблеми реалізації та відповідальність.
26. Академічна відповідальність за порушення академічної доброчесності педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.
27. Реформування вищої освіти в умовах інформаційного суспільства.
28. Організація дистанційного навчання в державних університетах України .
29. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки.

30. Історичні віхи становлення факультету гуманітарної та економічної освіти (ГЕО).
31. Університетська освіта, як освітньо-виховна система.
32. Становлення і розвиток класичних університетів західної Європи

ДОДАТКИ

Додаток 1. Зразок оформлення титульної сторінки та змісту творчої науково-дослідної роботи

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Факультет гуманітарної та економічної освіти

Кафедра педагогіки вищої школи

Становлення і розвиток вищої освіти в м. Слов'янськ

Творча робота

Виконала: здобувачка
факультету ГЕО гр. 24 “М” ПВШ
(ОА) д

Сушко Вікторія Вікторівна

Перевірив:
кандидат педагогічних наук,
доцент Ткаченко П.В.

Дніпро – Слов'янськ – 2024

Зміст

1. Вступ	3
2. Зародження і розвиток системи освіти в м. Слов'янськ XVIII – початок XX століття	5
3. Становлення системи вищої освіти в 40 - х роках XX ст.	10
4. Розвиток мережі установ вищої освіти в м.Слов'янськ в другій половині XX на початку XXI століття	13
5. Минуле і сучасність ДВНЗ «ДДПУ»	16
6. Гордість і слава ДВНЗ «ДДПУ»	19
7. Висновки	21
8. Список використаних літературних джерел	22
9. Додатки	23

Зразки записів використаних у процесі написання творчої науково-дослідної роботи джерел представлені у таблиці:

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Один автор	<p>1. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (XIX – XX ст.): нариси за ред. М.Ярмаченка. К.: Рад. Школа, 1991. 381 с.</p> <p>2. Кузніченко С. О. Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану": наук.-практ. комент. / Одес. держ. ун-т внутр. справ. Харків: Право, 2015. 164 с.</p>
Два автори	<p>1. Курило В.С. Подов В.И. Образование в Донбассе (XIX – начало XX вв.): учеб. пособ. [для студ. высш. пед. учб. зав.] Луганск: ЛГПУ, 1999. 114с.</p> <p>2. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України: монографія. Харків: Еспада, 2004. 192 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>1. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Харків: Юрайт, 2013. 288 с.</p> <p>2. Колективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / Є. І. Григоренко та ін.; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків: [б. в.], 2013. 352 с.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. <i>Теорія і практика правознавства</i>: електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата звернення: 17.06.2016).</p> <p>2. Карнаух Б. П. Тлумачення договору: короткий нарис із наднаціональної і транснаціональної точок зору. <i>Проблеми законності</i>. 2016. Вип. 135. С. 39–51. DOI: http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.135.83852.</p>
Архівні матеріали	<p>1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64, 64</p>

	<p>зв., 71.</p> <p>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3</p>
Фонди бібліотек	<p>1. Лізер А.Б. Істрія, культура, освіта: Міська бібліотека ім. Василенка І.Д. / м. Дружківка, 2006. 93 с.</p>
Каталоги	<p>1. Історико-правова спадщина України: кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області: кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів: Новий час, 2003. 160 с.</p>
Бібліографічні показники	<p>1. Володимир Володимирович Сташис: (до 85-річчя від дня народж. та 60-річчя наук.-пед. і громад. діяльності) / Нац. акад. прав. наук України; упоряд.: В. І. Борисов, В. І. Тютюгін, Л. М. Демидова. Харків: Право, 2010. 108 с. (Біографія і бібліографія вчених-правознавців).</p> <p>2. Систематизований покажчик матеріалів з питань адміністративної реформи, опублікованих у Віснику Національної академії державного управління за 1997–2005 роки / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; уклад.: О. О. Бабінова, О. Г. Белінська. Київ: Вид-во НАДУ, 2006. 11 с.</p>